

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Första Kammaren. N:o 40.

Lördagen den 11 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 4 i denna månad.

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtande n:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 10 kap. 14 § strafflagen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande, af statsutskottet i dess memorial n:o 79 föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning, för anordnande af fabriksinspektion, på extra stat för år 1890 anvisar ett anslag af 21,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Riksdagen på det sätt bifallit Kongl. Maj:ts förvarande framställning, att Riksdagen, för anordnandet af fabriksinspektion, på extra stat för år 1890 anvisat till aflöning åt tre inspektörer

15,000 kronor, med 5,000 kronor till hvardera för år räknadt, och till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter 1,800 kronor, eller tillhopa 16,800 kronor, samt tillika beslutat, att de ifrågavarande inspektörerna skola åtnjuta ersättning för resekostnad och dagtraktamente enligt fjerde klassen i gällande resereglemente.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—89;
Nej—23.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 242, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 67 ja och 144 nej, samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 156 ja och 167 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nejpropositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande, af bevillningsutskottet i dess memorial n:o 12 föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som, i likhet med Andra Kammaren, vill, att å ägg skall sättas en tull af 20 öre för en kilogram, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Riksdagen i likhet med Första Kammaren afslagit utskottets ifrågavarande hemställan.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—38;
Nej—75.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 243, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 117 ja och 93 nej, samt att båda kamrarnes sam-

manräknade röster befunnits utgöra 155 ja och 168 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Vid föredragning af sammansatta stats- och lagutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 7, angående arfvode åt utskottets sekreterare och gratifikation åt dess vaktbetjening, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemställt.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 9 och 10 i denna månad bordlagda memorial n:o 77, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 9 och 10 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 78, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uppförande af ett kasernetablissemment i Jemtland för en artilleridivision.

Uppförande af kasernetablissemment i Jemtland för en artilleridivision.

Friherre Klinckowström: Med afseende på det nu föreliggande förslaget hade jag önskat uttala några reflektioner, som erbjuda sig till följd af förslagets beskaffenhet. Mina anmärkningar gälla dervid dels den finansiella och dels den militära sidan af förslaget. I det förstnämnda afseendet kan en uppmärksam betraktare icke undgå att finna det egendomligt, att då Kongl. Maj:t önskar få igenom en fråga sådan som den föreliggande, så finnas genom besparingar på anslag till ifrågavarande ändamål inga tillgångar men väl på de andra sådana, att deraf ifrågavarande kostnader kunna bestridas, nemligen här till uppförande af ett artillerietablissemment för tvenne batterier i närmaste omgifningen af Östersund. Kongl. Maj:t begär att härtill af reservationsanslaget för de värfvade och garnisonerade truppernas rekrytering och aflöning få disponera en summa af 350,000 kronor. Jag har icke *en* utan många gånger framställt den både rigtiga och hvad mer är grundlagsenliga åsigten, att Riksdagen ensam borde disponera öfver statens medel, och att i sådant hänseende reservations- och förslagsanslagen borde indragas och ersättas genom bestämda anslag. Man har dervid svarat mig, att det svårigen låter sig göra, att reservationsanslagen *synas* vara mycket stora, att de blifvit reserverade för af Riksdagen bestämda ändamål och icke kunna rubbas m. m. dylikt, och såsom bekant, har jag aldrig här vid lag vunnit till-

*Uppförande af
kasernetablis-
sement i Jemt-
land för en ar-
tilleridivision.*

(Forts.)

räckligt understöd i mina yrkanden. Här visar sig likväl otvetydigt, och det har åtskilliga andra gånger visat sig, att när Kongl. Maj:t vill hafva igenom ett anslag, som icke anses kunna genomdrivas i Riksdagen, tager man sin tillflykt till reservationsanslagen. Dessa liksom förslagsanslagen äro en utväxt på vår grundlag, som den icke vet af. Vår grundlag säger icke ett ord vare sig om det ena eller andra slaget, utan de tillhöra, såsom en artikelserie i en af våra dagliga tidningar för några år sedan helt qvickt och fyndigt uttryckte sig, dessa praktiska och nyttiga uppfinningar, som regeringen under årens lopp gjort sig till godo. När vår grundlag för omkring 80 år tillbaka stiftades, fans för det första ingen extra statsreglering. Undantagsvis kunde extra anslag förekomma, men hvarken reservations- eller förslagsanslag funnos, och ingen tvekan var derom, att icke Riksdagen hade full rätt att disponera och bestämma öfver den ordinarie statsregleringen. Under årens lopp hafva emellertid framlidna regeringar så småningom vetat att här vid lag tillskansas sig en, såsom jag vågar säga, otillbörlig rätt att göra intrång på hvad Riksdagen grundlagsenligt tillkommer, och här framträder ett dylikt fall i det bjertaste ljus. Jag tror, att dessa frågor ovilkorligen böra för framtiden ställas på sin rätta plats, och dertill hör närmast, att statsutskottet, sin pligt likmätigt, undersöker och yttrar sig öfver den ordinarie staten såsom nu sker endast med afseende å den extra ordinarie. När man besinnar, mine herrar, att den ordinarie statsregleringen omfattar — jag vill nu endast tala om de stora summorna för 1890 — omkring 67 millioner, när den extra endast omfattar 9 millioner, och Riksdagen i allmänhet icke, såvida icke Kongl. Maj:t sjelf genom proposition dertill gifvit anledning, berör den ordinarie statsregleringen, finna herrarne, huru ofantligt kringskuren Riksdagens rätt och, hvad mera är, dess grundlagsenliga pligt är att granska och göra de besparingar, hvartill de olika föremålen kunna föranleda. När jag dertill lägger dessa reservations- och förslagsanslag, som omfatta flera millioner, hvilka på det viset undandragas Riksdagens kontroll och disposition, finner litet hvar af Riksdagens ledamöter, huru illa det är bestäldt med Riksdagens grundlagsenliga rätt att ensam bestämma öfver statens utgifter.

Nu kan man, och må hända med något skäl, säga, att om statsutskottet skulle granska alla dessa till den ordinarie statsregleringen hörande frågor, skulle det få ett så ofantligt arbete, att den tid, som Riksdagen har till sin disposition, eller 4 månader, icke på långt när skulle förslå. Jag medgifver det villigt. Det blefve ett allt för svårt göromål för ett sammanträdande statsutskott. Men derför, mine herrar, har jag framställt min mening, icke nu för första gången, ty jag gjorde det redan sistlidne riksdag i sammanhang med den motion, som jag då aflemnade med kritik öfver Kongl. Maj:ts dåvarande statsregleringsförslag, och deri jag framstälde den mening, som jag för min del anser vara den enda rätta, att Riksdagen skulle, sin grundlagsenliga rätt och pligt likmätigt, omdana sig på det sätt, att Riksdagen

blefve hvad jag tror att den borde vara, och hvad meningen var att den skulle blifva, när vår nuvarande grundlag stiftades, nemligen en folkmagt, som skulle uppträda såsom sådan, stödd på grundlagen och icke i någon mån inkräktande på konungamagtens prerogativ.

Är det så för närvarande, mine herrar? Nej. Jag har kanske mer än de flesta ledamöterna af Riksdagen arbetat mig in i och sökt framställa stora frågor inför Riksdagen i motionsväg, och jag kan försäkra herrarne, att för den enskilde riksdagsmannen är det verkligen alldeles omöjligt att på den korta tiden af 4 månader, som riksdagen varar, deraf endast 10 dygn äro tilldömda för motioners afgifvande från den stund då Kongl. Maj:t lägger statsverkspropositionen på Riksdagens bord, sätta sig så in i Riksdagens invecklade förhållanden, att han kan bedöma stora frågor, mycket mindre söka utreda dem. Derför gjorde jag icke denna i förbigående sagdt framlagda meningen gällande i form af motion, att Riksdagen skulle, långt ifrån att, såsom nu är fallet, endast vara, om jag får använda ett så vulgärt uttryck, regeringens hjälphustru, framträda såsom en verklig statsmakt, stödd på grundlagen och icke på något annat. Jag hoppas för visso, att ingen häruti kan se någonting revolutionärt, ty det är tvärtom lojhet och sömnaktighet af Riksdagen att icke taga till vara sina grundlagsenliga rättigheter.

Den skulle sålunda bringa det derhän — och i det fallet är jag öfvertygad att vilja är det samma som kunna — att emellan riksdagarne skulle funktionera en *Riksdagens allmänna ärendens beredning* med afönad fast tjänstemannapersonal, på samma sätt inrättad som två af Riksdagens egna verk, nemligen riksbanken och riksgäldskontoret, och hvilken expedition skulle hafva till föremål att bereda ärendena till Riksdagen och skaffa fakta för statsregleringen, som är så ytterst nödvändig för Riksdagen att hafva reda på, eftersom det är Riksdagen ensam som derom beslutar. Kongl. Maj:t har nemligen alldeles icke något ansvar för statsregleringen utan föreslår endast, under det att Riksdagen ensam inför svenska folket ansvarar för att statsmedlen användas till förekommande bestämda behof. På det sättet skulle många goda förändringar kunna åstadkommas, och derigenom skulle också kontrollen och dispositionen öfver de stora summor, som ligga bundna i regeringens hand under form af förslagsanslag, kunna helt och hållet undvikas.

Man säger häremot att det är många utgifter, hvartill regeringen behöfver medel mellan riksdagarne och som regeringen måste kunna disponera äfven under mellantiden, men lika säkert är också att efter 1809 års grundlagsförändring och införande af ny regeringsform förgick ett tjugutal af år, innan så stora summor funnos till regeringens disposition och, märken väl, mine herrar, att vi då hade riksdag hvart 5te år, hvilket sedermera ändrades till hvart 3dje år och numera till hvart år, pågående under 4 månader. Mellantiden är sålunda nu endast 8 månader om året, under hvilka regeringen står ensam och kan

Uppförande af kasernetablissemant i Jemtland för en artilleridivision.

(Forts.)

Uppförande af
kasernetablis-
sament i Jemt-
land för en ar-
tilleridivision.

(Forts.)

behöfva hjälp af för handen varaude medel. Huru tillgår det i detta fall i andra civiliserade länder uti Europa? Finnas derstädes sådana utväxter på budgeten som dessa förslagsanslag hos oss? Ingalunda! Ett land, Danmark, har en särskild reservfond, hvaröfver regeringen kan disponera till nödiga behof, men emot redovisning inför näst der- efter sammanträdande riksdag.

Hur går det till i Tyskland? Der har regeringen bemyndigande att utfärda s. k. skattkamarobligationer, hvilka gå såsom mynt och efter hvarje riksdags ingång inlösas i mån af behof och tillgång. Detta gör det nödvändigt för regeringen att för hvarje riksdag redovisa för detta öfverskridande af den en gång fastställda budgeten. Äfven i andra länder finnas dylika åtgärder vidtagna, men ingenstädes har man sådana reservationsanslag som hos oss, der regeringen kan hopsamla sådana summor, som hos oss visat sig vara förhållandet, der ett enda dylikt anslag för de garnisonerade truppernas rekrytering och underhåll under ett år, 1888, uppgick till 1,000,000 kronor.

Det är uppenbart hvarthän det skall leda, om man låter detta fortgå. Jag har icke kunnat underlåta att framställa denna tanke. Det är en framtidsstanke, som ännu icke är mogen, det erkänner jag gerna, men som är från år drager till sig allt flera anhängare. Det går långsamt i våra dagar att få fram sin mening, jag är sjelf derpå ett lefvande bevis, men det oaktadt har det visat sig att det äfven för mig kunnat lyckas i den så mycket omtalade tullfrågan. Jag har här stått ensam i kammaren om min mening, och då likasom nu skrattade herrar Bennich & Hedlund åt mig, men då af en helt annan anledning. Nu kunna de i stället gråta deröfver att deras förhoppningar grusats och ramlat omkull.

På samma sätt är det med denna min tanke; jag är öfvertygad att den måste skaffa sig plats inom svenska Riksdagen, ty att Riksdagen städse skall gå i regeringens ledband och såsom hjälphustru åt densamma, dertill anser jag Riksdagen alldeles för god och betydande, såsom svenska folkets representant.

Den andra anmärkningen, jag hade att göra och hvartill detta betänkande gifvit mig eu osökt anledning att återkomma, är emot frågans militära del. På sätt utskottets betänkande utvisar, har denna fråga om förläggande af ett artillerietablissemant till Jemtland varit å bane under olika former sedan flera år tillbaka. Statsutskottet angifver hvarför denna fråga under olika former och förhållanden allt sedan år 1871 stått på dagordningen.

Jag vet väl att densamma af Första Kammaren kommer att beviljas, men deremot är det ovisst, huru det kommer att gå i Andra Kammaren, då vid betänkandet äro anknutna många reservationer af af ganska betydande personer.

Jag känner icke hvilken utgång den kan få, men så mycket vill jag här säga, att så väl utgången af denna som af flera andra militära frågor under de senare åren till fullo visat, att regeringen borde inkom-

ma till Riksdagen med en fullständig *plan innehållande grunderna för krigsmagtens omdaning*, och, när dessa grunder blifvit af Riksdagen och regeringen godkända, först då kunde man derpå grunda den vidare byggnaden angående krigsmagtens reorganisation. Det är med denna som med hvarje husbyggnad, man kan icke uppföra murarne till byggnaden, innan man lagt grunden, och underlåter man det, går det, såsom det står i bibeln, att floden kommer och stormen trycker på, så att hela huset ramlar omkull. Vi hafva haft så många förslag under de sista 15—20 åren, som fått ett sådant öde, därför att man icke, om jag så får kalla det, börjat med början. Det är därför som jag icke en utan flera gånger i motionsväg och i yttranden till protokollet under öfverläggningar i kammaren ifrigt uppmanat regeringen att framlägga en dylik plan för krigsmagtens omdaning, hvarigenom en fast ståndpunkt funnits då dessa grunder blifvit pröfvade och godkända, för att man sedermera med större lätthet och mera utsigt till framgång skulle kunna bygga ett förslag.

En f. d. chef för landtförsvarsdepartementet har följt en annan väg, den nemligen att bitvis och i smyg söka få fram förslag, som ingått i ett af Riksdagen och, jag vågar påstå det, äfven af den allmänna meningen underkändt förslag till arméorganisation, nemligen det af alla väl kända 1883 års förslag. Om man nu skulle invända, att det vore svårt att komma fram med sådana grunder, som icke behöfva vara särdeles vidlyftiga, och att det endast är fraser som friherre Klincowström här framkastat, vill jag, för att undvika en dylik orättvis beskyllning och för att i Första Kammarens protokoll få införda de grunder till omdaning af försvarsverket, som jag anser vara de lämpligaste, nemligen att vår indelta stam bibehålles såsom en stam för beväringen, begagna tillfället att nu uppläsa dem. Jag tillmäter mig visst icke någon ofelbarhet, men detta förslag visar åtminstone huru jag tänker mig frågan och att den icke är överkställbar. Det är ju möjligt, i synnerhet som den nuvarande chefen för landtförsvarsdepartementet låtit påskina, att hans åsikter om en blifvande omdaning af vår arméorganisation gå i en helt annan rigtning, att regeringen framlägger sina grunder annorlunda, vare sig genom adopterande af det preussiska värnpligtssystemet eller af något annat, men man bör väl åtminstone låta regeringen känna hvad opinionen i landet är, om regeringen icke anser den vid 1882—83 årens riksdagar afgifna protesten och då uttalade åsikter vara tillräckliga i detta hänseende. Jag skall nu således bedja få uppläsa mitt förslag, som i motionsväg aflemnades till 1883 års Riksdag, för att sålunda få detsamma intaget i kammarens protokoll, och jag skall sedermera med några ord bedja få förklara, hvilka företräden jag anser detta förslag ega: »Förslag till några grunder för försvarsverkets omdaning»:

Svenska krigshären bör bestå af *stam* och *beväring*.

Stammen utgöres af så väl *värfvade* som ock *indelta* trupper.

Värfvade trupperna bestå: *dels* af fotfolk och rytteri, till ungefär

Uppförande af
kasernetablis-
sement i Jent-
land för en ar-
tilleridivision.

(Forts.)

Uppförande af samma styrka som den nuvarande; dels af artilleri och ingenjörtrupper, med må hända någon tillökning i styrka; dels af nyuppsatta sjukvårds- och trängtrupper.

Indelta armén bör bibehållas såsom stam för beväringmanskapet;

(Forts.)

truppen inqvarterad i torp och nödigt befäl bosatt med truppen i orterna.

De lättnader i *indelningsverkets börda*, som rust- och rotehållare böra åtnjuta, finnas föreslagna i bifogade promemoria; emedan detaljbestämmelserna derom icke anses böra tillhöra här framställda grunder för försvarets omdaning.

Värnpligten fullgöres i hären eller flottan från och med fylda 22 till och med fylda 32 år och derefter, intill fylda 45 år, i landstormen.

Värnpliktig tienstgör under fredstid *sextio* dygn, under ett eller fördelade på 2 å 3 år.

Till öfning vid rytteriet och specialvapnen utväljas bland värnpliktige, som dertill *frivilligt* sig anmäla, de dertill tjenlige. Desse frivilliges öfningstid pågår hela 1:a året, emot ersättning af omkring en krona i dagligt traktamente. 2:a och 3:e året öfvas desse frivillige 15 dygn hvardera året, utan annan aflöning än den för fotfolkets värnpliktige.

Landstormen kan endast under krig och till hemortens försvar uppkallas. Landstormsman är underkastad krigslag; må icke i allmänhet föras utom eget regementes område; förser sig sjelf med kläder och föda under marschdagarna till samlingsplatsen. Vapen och ammunition tillhandahållas af staten.

R. *Klinckowström.*

Ledamot af Riksdagens 1:a kammare.

»Promemoria med förslag till reglering af indelningsverket». (Bilaga vid Förslag till några grunder för försvarsverkets omdaning.)

Nuvarande ryttare-, soldat- och båtsmanstorp öfverlemnas till staten af rust- och rotehållarne utan ersättning, med vilkor att desse senare befrias från alla dem hittills i och för indelningsverket åliggande skyldigheter, utgifter, onera och besvär. Med torpet bör följa åker, äng och hagmark till den areal, de ursprungliga knektekontrakten bestämma. Der inga torp finnas eller sådana med ingen eller otillräcklig mark, må sådan af rust- eller rotehållaren anskaffas, dervid hagmark må utbytas mot betesrätt för en ko och 2 å 3 får. Der rust- eller rotehållare ej kan anskaffa torp eller jord, må han aflösa detta åliggande på en gång enligt laga värdering, särskildt för hvarje landsort.

Vill slutligen rust- eller rotehållare bekosta knektens eller ryttarens med familj inqvartering in natura, må detta äfven medgifvas, der torp saknas.

Derest rust- eller rotehållare vägrar ingå på ofvan honom erbjudna

öfverlåtelse med dervid fästade vilkor, må han vidblifva sina nuvarande åligganden och skyldigheter.

Inom hvarje indelt regemente eller corps bör chef samt regements-officerare på stat vara boende; samt inom hvarje kompani eller squadron: chefen, minst *en* subalternofficer, 2 à 3 underofficerare, *ett* nummerspel och en handtverkare. Nödiga bostads- med flera byggnader, med några tunnland omgifvande jordområde, fränskiljas nuvarande boställen eller anskaffas och bebyggas, der så nödigt är.

Om de nuvarande indelta regementen, så väl af fotfolk som ock af rytteri, behöfva tillökas, så må det ske, *dels* genom alla indragna eller vakanta torps besättande med ryttere eller knekt; *dels* med af nyroteringen lemnade eller från flottan indragna torps läggande under indelt regemente; *dels* slutligen genom fyllande af behovet med på statens bekostnad nyanlagda torp.

Nyuppsatta indelta fotregementen och afsuttna rusthållsregementens remontering och omdaning till indelt rytteri må, om så nödigt är och efter derom af Riksdagen lemnadt bifall, anordnas.

Som det vid stamtrupperna fast anställda befäl och underbefäl icke torde kunna lemna det erforderliga antalet vid en mobilisering — må redan under freden organiseras ett *värnpliktigt* befäl och underbefäl, må hända med fast aflöning (half sold), på sätt Kongl. Maj:t kan finna nödigt och nyttigt vara.

Hvarför jag nu åter framställt detta förslag är, dels att sedan år 1883 Andra Kammarens hela personal två gånger blifvit omvald och dels äfven att denna kammare blifvit högst betydligt ombildad eller förnyad, och att dessa herrar, som tillkommit, sannolikt icke hafva någon kännedom om förslaget. Jag står nemligen alldeles icke ensam inom riksdagen rörande denna fråga, utan har icke en utan flera gånger öfverlagt och rådgjort med betydande män inom riksdagen i synnerhet uti Andra Kammaren, och har af dem mottagit det svaret, att de hufvudsakligen delat mina åsichter rörande en dylik arméorganisation. Regeringen må nu fästa hvad afseende som helst härvid, men hvad som är visst är, att såvida icke regeringen exempelvis till nästa Riksdag framkommer med förslag till en sådan omdaning af krigsmagten, befarar jag att alla nya organisationsförslag i militäriskt hänseende komma att i allmänhet afslås.

Jag vet icke huru det kommer att gå med det nu framlagda förslaget. Dertill behöfves icke något nytt anslag, utan endast disposition öfver reservationsanslagen, som växt till en orimlig höjd, och med afseende härpå och den välvilja man bör visa vår nuvarande regering har jag i denna fråga intet yrkande att framställa.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Uppförande af
kasernetablis-
sement i Jemt-
land för en ar-
tilleridivision.

(Forts.)

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 9 och 10 denna månad bordlagda betänkande n:o 15, angående beräkning af vissa bevillningar för år 1890.

*Beräkning af
tullmedlen för
år 1890.*

I punkten.

Grefve Sparre: Innan kammaren öfvergår till behandlingen af bevillningsutskottets föreliggande betänkande, har jag ansett mig skyldig att lemna en kort redogörelse huru den pågående statsregleringen ställer sig på grund af Riksdagens fattade beslut. Jag gör det så mycket hellre, som jag från många håll hört den mening uttalas, att i följd af de vid denna riksdag afslagna framställningarna skulle ett ganska betydligt öfverskott vara att påräkna. Så är dock icke förhållandet. Vid granskningen af de olika utgiftstitlarne förefinnas vid jämförelse med Kongl. Maj:ts proposition åtskilliga förändringar. På första hufvudtiteln ett belopp af 18,000 kronor mindre än Kongl. Maj:ts proposition i anledning af prinsessan Eugenie's fränfälle, andra och tredje hufvudtitlarne blifva efter Riksdagens beslut i riksstaten lika med statsverkspropositionen, fjerde hufvudtiteln visar 149,000 kronor mindre än Kongl. Maj:ts förslag, femte hufvudtiteln likaledes ett belopp af 1,142,000 kronor mindre, den sjette 73,900 kronor mindre, hvaremot sjunde hufvudtiteln är 36,500 kronor och åttonde hufvudtiteln 79,800 kronor högre än i Kongl. Maj:ts proposition, hvartill kommer, utom hufvudtitlarne, i följd af branden i Umeå, ett anslag å 75,000 kronor.

Sammanför jag beloppen, finner jag, att man disponerar ett belopp af 172,100 kronor. Men detta belopp måste minskas med 36,500 kronor, hvartill, enligt hvad från riksgäldskontorets till statsutskottet inkomna förslagsberäkningar utvisa, annuitetsanslagen måst uppföras högre, än hvad de i den kongl. propositionen upptagits för 1890. Derigenom reduceras det öfverskott, som finnes att disponera, till 135,600 kronor, detta under förutsättning att alla inkomstberäkningarna uppföras till lika belopp som hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Hvad detta beträffar, äro också de ordinarie inkomsterna beräknade till samma belopp som i den kongl. propositionen, likasom äfven bankovinsten till lika belopp, hvartill Kongl. Maj:t beräknat den, ingår i statsregleringen. Men nu har bevillningsutskottet i föreliggande betänkande sänkt Kongl. Maj:ts beräkningar med ej mindre än 1,700,000 kronor, och det gör, att i stället för att hafva ett belopp af 135,600 kronor att för särskilda ändamål använda utom hufvudtitlarne, befinnes i stället en brist, jemfördt med Kongl. Maj:ts proposition, af 1,564,400 kronor. Detta är visserligen ej någon statsbrist i egentlig mening, men innebär en minskning uti hvad Kongl. Maj:t beräknat skola för vissa ändamål utgå utom hufvudtitlarne. Dessa belopp äro 1,500,000 till fortsättning af arbetena på norra stambanan, 350,000 kronor att afsättas till statskontorets grundfond, 100,000 kronor till inlösen af

frälseräntor och 250,000 kronor till riksdagsbyggnaderna. Då denna sistnämnda post, 250,000 kronor, grundar sig på ett af Riksdagen förut fattadt beslut och sålunda ovillkorligen skall utgå, måste, i händelse bevillningsutskottets betänkande godkännes, den minskning, som skall ega rum, rigta sig mot de andra posterna. De utgjorde, som nämndes, 350,000 kronor till afsättning åt grundfonden, 100,000 kronor till inlösen af frälseräntor och 1,500,000 kronor till norra stambanan, sammanlagdt 1,950,000 kronor, medan minskningen af inkomster enligt bevillningsutskottets förslag skulle utgöra 1,564,400 kronor. Minskningen komme alltså huvudsakligen att gälla den sistnämnda posten, eller anslagen till norra stambanans fortsättande. Jag har ej ansett detta vara lämpligt, ty allt sedan norra stambanan fortsattes norr om Sollefteå, har man alltid byggt på den förutsättningen att en del af byggnadskostnaden skulle utgå af statsmedel och endast en del af lånta medel, och hvarje år har blifvit för ändamålet afsatt större eller mindre belopp, beroende på tillgångarna, så att af sträckan Sollefteå—Anundsjö är något mera än hälften byggd med lån och något mindre än hälften med statsmedel. Jag tror att det var under denna förutsättning, som mången röstade för det högre anslaget, som innevarande Riksdag beviljat, och jag kan icke finna annat, än att det vore mycket betänkligt, om samma år anslaget till norra banan ökats till 4,000,000 kronor Riksdagen icke skulle anslå några statsmedel till banans byggande, utan taga allt af lånta medel.

Hvad statsverkets kassaförslagsfond beträffar vill jag nämna, att afsättningen till den skett med mycket vexlande belopp. För 1890 hade Kongl. Maj:t föreslagit att afsätta 350,600 kronor, och att den summan behöfves framgår deraf, att statskontorets skuld till riksgäldskontoret för kassaförslag, oaktadt temligen betydliga öfverskott ligga inne, uppgår nu till 2 millioner. Dessutom torde det vara af vigt att äfven för 1890 som för alla senare år anvisa af statsmedel hvad som beviljats till rörlig materiel för statens färdigbyggda jernvägar. Vid sådant förhållande har jag ansett att det skulle vara beklagligt om nedsättning i bevillningarnas beräknade inkomstbelopp egde rum och jag har, på grund af hvad jag nu tagit mig friheten framhålla, trots mig böra framställa yrkande om ändring af bevillningsutskottets förslag.

Den nedsättning utskottet föreslagit afser endast inkomsten af bränvinstillverkningskatten. Denna har af Kongl. Maj:t beräknats till 15 millioner, men af utskottet till endast 13 millioner. Å andra sidan har utskottet höjt beräkningarna af stämpelmedlen af hvitbetssockertillverkningsafgiften med sammanlagdt 300,000 kronor, hvadan en skilnad af 1,700,000 kronor uppkommer mellan Kongl. Maj:ts och utskottets förslag rörande beräkningen af ifrågavarande bevillningar.

Efter samtal med ledamöter af bevillningsutskottet har jag fått den uppfattningen, att, om man vill återföra bevillningarnas slutsumma till det belopp, Kongl. Maj:t föreslagit, det då vore lämpligare att

*Beräkning af
tullmedlen för
år 1890.*

(Forts.)

Beräkning af
tullmedlen för
år 1890.
(Forts.)

öka beräkningen af tullmedlen med en million samt bränvinstillverkningsmedlen med 700,000 kronor. Hvad de förstnämnda beträffar ber jag att få fästa uppmärksamheten på att år 1888 uppgingo tullmedlen till 37,722,633 kronor. Kongl. Maj:t har för 1890 beräknat dem till 36 millioner, eller enahanda belopp som för innevarande år. Om man ser till huru förhållandena gestalta sig nu, framgår häraf, att under januari—april 1888 har tulluppbörden uppgått till 7,850,000 kronor, under det att den under motsvarande period af detta år uppgått till ej mindre än 10,997,973 kronor 74 öre — en skilnad för dessa fyra månader af öfver 3 millioner.

Vid sådant förhållande kan jag ej anse det ligga någon våda uti att tullinkomsterna beräknas en million högre än bevillningsutskottet föreslagit, och jag tager mig därför friheten föreslå, att tullmedlen må för år 1890 beräknas till 37 millioner kronor.

Herr Reuterswärd: Det är icke för att klandra den varsamhet, bevillningsutskottet iakttagit vid beräkningen af bevillingarna, som jag begärt ordet, men jag måste erkänna, att utskottet gått nästan för långt i sin försigtighet, då det t. ex. ej velat beräkna tullinkomsterna högre än till 36 millioner samt antagit att under år 1890 en så betydande minskning i bränvinskonsumtionen skall ega rum, att denna kommer att svara mot en statsinkomst af två millioner.

Ingen skulle hellre än jag önska att bränvinskonsumtionen i vårt land så väsentligt nedginge, men jag vågar dock ej hoppas att detta sker så hastigt, och beräknar man denna minskning till 10 procent, så skulle man med full trygghet och utan våda kunna bestämma denna inkomstpost till åtminstone 13,500,000 kronor. Kongl. Maj:t har beräknat denna bevilling till 15 millioner, men om man vill vara ytterligt försiktig, så kan man tryggt gå så långt, som jag tagit mig friheten påpeka, i synnerhet om, i anledning af de upplysningar statsutskottets ärade ordförande nyss lemnat, statsverkets debet och kredit derigenom komme att gå bättre i hop, hvartill jag vill lägga det önskningsmål, som sannolikt delas af flertalet inom denna kammare, att norra stambanans fortsättande måtte hufvudsakligast byggas med statsmedel, på det vidare skuldsättning må kunna undvikas, synnerligast som man kan antaga, åtminstone till en början, att denna stambana icke kan förränta sig. Bygges en bana med statsmedel, kan man säga, att det är utan betydelse om staten får någon procent mer eller mindre, men det är ett helt annat förhållande, om man i skatteväg skall söka reglera skilnaden mellan de annuiteter, man åtagit sig, och inkomsterna af trafiken.

Jag skulle velat göra den lilla förändring i grefve Sparres förslag att, i öfverensstämmelse med hvad jag förut nämnt, bränvinsintraderna beräknades en half million högre och att resten, 1,200,000 kronor, toges på tullmedlen för att utjemna den af grefve Sparre påpekade skilnaden mellan Kongl. Maj:ts och utskottets beräkningar. Men då

jag tror, att man lika väl kan gå till väga på sätt grefve Sparre föreslagit, och jag ej vill åstadkomma någon meningssplittring, ber jag att få instämma i hans yrkande, att kammaren ville för år 1890 beräkna tullmedlen till 37 millioner kronor.

Beräkning af tullmedlen för år 1890.

(Forts.)

Herr Samzelius: Att statskontoret vid uppgörandet af inkomstberäkningarna iakttager all nödig försigtighet är ju en sak, som icke bör klandras; men hade de faktorer, hvilka nu föreligga, varit kända då statskontoret i december uppgjorde sina beräkningar, är jag öfvertygad om att man i afseende på tullmedlen kommit till en helt annan siffra.

På sätt framgår af bevillningsutskottets betänkande, hafva tullinkomsterna, innan tullförhöjningarna vidtogos, uppgått år 1885 till 33,100,000, 1886 till 32,100,000 och 1887 till 30,600,000 kronor, allt i runda tal. De sistlidna år beslutade tullförhöjningarna beräknades af förra Riksdagens bevillningsutskott skola lemna en ökad inkomst af 13,150,000 kronor, men derifrån borde, på sätt utskottet riktigt anmärkte, frändragas dels de afgifter, som gälde tullpligtiga varor från Norge, omkring 750,000 kronor, dels ock beslutade tullindringar å kaffe och lysolja m. m., 2,750,000 kronor, eller tillhopa 3,500,000 kronor, hvadan borde uppkomma en nettobehållning af 9,650,000 kronor. Läggas härtill det belopp, som för 1887 influtit, eller i rundt tal 30,600,000 kronor, skulle tullmedlen uppgå till öfver 40,000,000 kronor.

Ännu har man ej ett fullt års erfarenhet, enär tullförhöjningarna ej började tillämpas förr än spanmålstillarne den 14 februari och de öfriga den 1 juli 1888, men det föreligger dock redan ganska mycken erfarenhet genom det nu kända resultatet af de under innevarande år passerade fyra månader.

Enligt uppgift i Post- och Turkestidningar hafva tullmedlen för månaderna januari—april detta år uppgått till 10,900,000 kronor i rundt tal, under det de för samma period 1888 utgjorde blott 7,850,000, alltså öfver tre millioner mer i år än under samma tid nästlidna år.

Detta synes mig, äfven med iakttagande af all nödig försigtighet, häntyda på, att det ej medför någon fara att beräkna tullinkomsterna så, att man derigenom kunde få fyllnad i den nedsättning, man ansett sig böra vidtaga vid beräkningen af bränvinsmedlen. De fakta, utskottet framhållit, äro verkliga också af den beskaffenhet, att en nedsättning i beräkningen af bränvinsmedlen bort ega rum. Det är visserligen svårt att på förhand beräkna bränvinskostnaden, men gifvet är att densamma i följd af det höjda bränvinspriset kommer att nedgå, och vidare är en förminskning å denna post att vänta genom restitution af bränvinsafgiften för till tekniska ändamål afsedd vara. Deremot innebär det, enligt min åsigt, ingen fara att höja beräkningen af tullmedlen till det belopp, grefve Sparre föreslagit.

*Beräkning af
tullmedlen för
år 1890.*
(Forts.)

Det innebär så mycket mindre våda, som förslagsanslagen vid flera tillfällen höjts så, att man numera ej behöfver befara så stor brist vid dessa anslag som förut. Statskontoret har plägat beräkna statsinkomsterna lågt, äfven med hänsyn dertill att öfverskottet skall förslå till betäckande af brister å förslagsanslagen, men Riksdagen har på senare tider jemkat förslagsanslagen så, att de i allmänhet motsvara de verkliga beloppen.

Sålunda kan Riksdagen med hänsyn till denna omständighet ej behöfva beräkna så varsamt som förr.

Det vore mindre angenämt om, efter anvisande af 4 millioner till det fortsatta jernvägsbyggandet i Norrland, man ej skulle hafva att tillgå skattemedel för bestridande af en väsentlig del af kostnaderna; ty huru fördelaktigt man än kan upplåna, så kan man dock ej låna till så låg räntefot, att det motsvarar trafikinkomsterna vid denna bana, utan det är alldeles nödvändigt att till beredande af jemvigt för framtiden de norrländska banorna till stor del byggas med skattemedel, hvilket i detta fall kan ske, derest bevillningen beräknas till de belopp, hvartill de af Kongl. Maj:t upptagits. Jag har varit tveksam, om icke tullmedlen bort beräknas ännu något högre än statsutskottets ordförande föreslagit, eller 37 millioner. Jag tror att man utan fara skulle kunna höja dem till 37¹/₂ millioner och i stället göra en något större nedsättning å bränvinsmedlen. Men det kan komma på ett ut. Ty det är resultatet af det hela, som framgår af statsregleringen, och få vi brist på bränvinsmedlen, men öfverskott på tullmedlen, så balanserar det ena mot det andra.

Jag ber sålunda att få instämma med grefve Sparre i hans yrkande vid förevarande punkt, eller att tullmedlen för år 1890 må beräknas till 37 millioner kronor.

Herr statsrådet friherre von Essen: Det är i allmänhet mycket svårt att beräkna inkomsterna af tullmedlen, bränvinsmedlen och liknande poster, der det gäller att göra det året förut, och när dertill kommer att förändrad lagstiftning gifver anledning till oberäkneliga faktorer, så ökas än ytterligare svårigheterna. Denna senare omständighet gifver mig emellertid anledning att kunna instämma i vissa förändringar, som här blifvit ifrågasatta att ega rum i afseende å de belopp, hvartill Kongl. Maj:t upptagit ifrågasvarande bevillningar.

Dessa förändringar afse i främsta rummet beräkningen af bränvinsmedlen.

Det är af stor vigt att beräkningen af bevillningarna, såvidt möjligt, af Riksdagen upptages till samma belopp som det, hvartill de af Kongl. Maj:t upptagits, enär det i annat fall kan möta svårigheter att fylla statsbehovet, och att afvika från den regeln kan ej förordas i annat fall, än att goda skäl dertill förefinnas, och det kan försiggå genom öfverflyttningar från en post till en annan.

Hvad beträffar grefve Sparres förslag att höja beräkningen af

tullmedlen till 37 millioner, så har så väl han som den föregående talaren därför gifvit goda skäl. Bevillningsutskottet har visserligen beräknat dem till samma belopp som Kongl. Maj:t, eller 36 millioner, men med hänsyn till det numera kända resultatet för månaderna januari—april innevarande år, utvisande i jmförelse med samma period år 1888 en ökad tullinkomst af öfver 3 millioner, torde den föreslagna förhöjningen vara väl motiverad.

*Beräkning af
tullmedlen för
år 1890.
(Forts.)*

Bevillningsutskottet har i afseende på bränvinsmedlen vidtagit en nedsättning af 2 millioner, hvaremot utskottet höjt beräkningen af ett par mindre poster med sammanlagdt 300,000 kronor. Det är således en brist af 1,700,000 kronor, som återstår att fylla. Upp- tagas nu tullmedlen till 37 millioner kronor eller till en million högre än det belopp, Kongl. Maj:t beräknat, återstå dock 700,000 kronor att fylla. Det föreslås nu, att dessa skulle tagas på bränvinstillverk- ningsskatten. Då jag har att i Andra Kammaren yttra mig i fråga om beräkningen af dessa medel, skall jag be att äfven nu här få derom yttra några ord. Hvad bränvinstillverkningsskatten beträffar, så är det sant, att all utsigt finnes att bränvinsbränningen och konsum- tionen af bränvin skall minskas. Det är flere faktorer, som dertill gifva anledning — dels har alkoholhalten blifvit nedsatt från 46 till 40 procent, dels har skatten blifvit höjd med 10 öre, hvilket kommer att inverka på konsumtionen, dels torde man få anse att nykterheten nu är större, dels har potatisskörden varit ringa, hvilket inverkar på priset. Priset på bränvin har också stigit med 30 öre per kanna, oberäknadt skatten, som utgör 26 öre, således tillsammans 56 öre. Denna prisstegring inverkar naturligen på skattebeloppet, men jag anser dock att en höjning af den summa, som blifvit beräknad, icke skulle vara vågad. Jag ber att i detta afseende få nämna, att konsumtionen har under åren 1884—1888 varit i medeltal 34,479,000 liter årligen. Kongl. Maj:t föreslog 30,000,000 liter såsom det quantum, som borde beskattas, således under medeltalet för de nämnda fem åren. Kongl. Maj:t hade på oförmälda grunder skäl för denna nedsättning, men när nu medeltalet uppgått till öfver 34,000,000 liter, så förefaller den nedsättning utskottet gjort till 26,000,000 liter något för stor. Jag tror därför att konsumtionen väl kan upptagas till 27,400,000 liter, motsvarande en skatt, efter 50 öre per liter, af 13,700,000 kronor. Man har då exakt det belopp, som borde fyllas i Kongl. Maj:ts be- räkning.

Jag tror därför icke det vara olämpligt att välja den af grefve Sparre föreslagna utvägen och har icke något att anmärka deremot.

Friherre Barnekow: Då jag i utskottet deltagit i den beräkning af dessa bevillningar, mot hvilken anmärkning blifvit gjord, ber jag att få yttra några ord. Man anmärker, att utskottet gjort så stor nedsättning som med två millioner. Hvad i detta afseende först tull- medlen beträffar, så delar jag de föregående talarnes mening, att dessa

Beräkning af tullmedlen för år 1890.
(Forts.)

medel äro så lågt uppskattade, att de tåla vid förhöjning, men jag skulle helst vilja lägga hela förhöjningen på tullmedlen. Jag tror det blefve riktigare. Hvad sedan bränvinstillverkningsskatten beträffar, så är jag i viss mån förekommen af den föregående talaren, men jag ber att få särskildt påpeka ett förhållande, som icke berördes af honom och som visar att utskottet icke haft så orätt i sin beräkning, ty 1888 utgick skatten med 3,700,000 under årets fyra första månader, men under samma tid 1889 har den utgjort endast 3,200,000 kronor. Om jag nu multiplicerar denna summa med 4, så får jag för 1889 12,800,000, eller lägre än det belopp, hvartill utskottet upptagit dessa medel. Utskottet hade då alla skäl att nedsätta summan på bränvinsmedlen. Då det emellertid gäller det hela, och man tyckes vilja att det åtminstone på papperet skall gå i hop, vill jag icke göra någon anmärkning mot det nu framställda förslaget.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på nu förevarande punkt endast yrkats, af grefve Sparre, att utskottets deri gjorda hemställan skulle bifallas med den ändring, att beloppet 36,000,000 kronor höjdes till 37,000,000 kronor.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan oförändrad och vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

2—4 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Beräkning af bränvinstillverknings-skatten för år 1890.

5 punkten.

Grefve Sparre: Då frågan om bränvinstillverkningsskattens beräkning blifvit debatterad under första punkten af detta utlåtande, vill jag icke upptaga kammarens tid med yttrande rörande beräkningssiffran under denna punkt, utan tillåter mig endast att, i öfverensstämmelse med hvad jag anförde vid nämnda punkt, yrka att ifrågavarande skatteinkomst måtte beräknas till ett belopp af 13,700,000 kronor.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på den nu föredragna punkten annat yrkande icke framstälts, än att utskottets deri gjorda hemställan skulle bifallas med den ändring, att summan 13,000,000 kronor höjdes till 13,700,000 kronor.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan i oförändradt skick och vidare på godkännande af nyss-

nämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

6 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 9 och 10 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 53, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 16 och 17 §§ i grufvestadgan den 16 maj 1884.

*Ang. ändring
af 16 och 17 §§
i grufve-
stadgan.*

Herr Lundeberg: Af anledningar, för hvilka jag icke här torde behöfva redogöra, uppsattes och afgafs denna motion i motionstidens elfte timma och blef derför icke så utförlig, som önskligt och nyttigt varit. Jag ber derför få något redogöra för motionens innebörd.

Såsom bekant har en enskild jordegare rätt att till hälften med inmutaren deltaga i grufarbetet och till hälften åtnjuta den deraf uppkommande vinsten a malmfyndigheter, som inmutats på hans mark. Sälunda är han tillförsäkrad att, om han så för sig finner fördelaktigt, tillgodonjuta de inmutningsbara naturrikedomar, som finnas å hans mark. Så är det icke numera för kronan. Kronan har afstått sin eganderätt till den som innehar jorden, och der kronan sjelf disponerar jorden, har hon afsagt sig sin rätt till förmån för inmutaren. I fråga om sådana fall förekommer det egendomligt, att den, som sitter på kronans mark såsom arrendator eller innehafvare, kommer i besittning af en rätt, för hvilken han icke lemnar något som helst vederlag, ty den afgäld, som han erlägger för jorden, eller den inkomst, som är beräknad af ett boställe, är icke bestämd med någon hänsyn till sådana förmåner som han kan komma att njuta af sådana oförutsedda och oberäkneliga naturtillgångar som malmfyndigheter. Kronans liberalitet i detta fall går så långt, att en innehafvare af jord disponerar denna rätt icke blott för sin lifstid, utan den öfvergår såsom en hans tillhörighet med full eganderätt i arf till hans efterkommande; men är detta i full öfverensstämmelse med hvad som gäller rörande inmutningar å sådan kronans mark, der kronan sjelf har dispositionsrätten och der, såsom är nämnt, rätten till hela fyndigheten tillfaller inmutaren?

Hvarför nu kronan med en sådan frikostighet afhändt sig en rätt, som den likväl medelst lag tillförsäkrat enskilde jordegare, torde till en del hafva sin orsak i den förmenta svårigheten för kronan att sjelf kunna för sig fruktbargöra malmfyndigheter, men har kronans uppfattning härutinnan icke alltid varit lika. — Om herrarne tillåta mig att något redogöra för, huru med denna rätt förhållit sig i forna tider, vill jag nämna, att, sedan så långt tillbaka, som Helgeandsholmsbeslutet är

Ang. ändring
af 16 och 17 §§
i grufve-
stadgan.
(Forts.)

1282, betraktades allt som fans under jorden, icke allenast å kronans utan äfven å enskildes mark, såsom ett kronans regale, samt att denna malmfyndigheternas egenskap af regale går såsom en röd tråd genom all grufvelagstiftning från äldre tider och till midten af detta århundrade.

I drottning Kristinas memorial för General-Bergsamtet af den 14 februari 1637 framhålles i § 1: General-Bergsamkets skyldighet att noga tillse, »att Kongl. Maj:ts och kronans bergsbruk» må rätt brukas, i § 2: att »ingalunda tillstådja att utan Bergsamkets vetskap och lof någonstädes brändt och brutit varder, det vare sig i kronans enskilda bruk, eller ock någon bergsman eller arrendator dermed hafva att göra». I § 7 heter det: »Så vill ock Hennes Kongl. Maj:t ingen något arf eller annat egendomsrättighet i kronans grufvor hafva bestått såsom ett regale, det Kongl. Maj:t och kronan enskildt bör förbehållas.»

Såsom en vigtig förklaring kommer Kongl. Maj:ts ordning af den 6 juli 1649, »hvarefter bergsmän och andre, som i bergslagerna drifva deras handtering, skola sig regulera och rätta». I § 4 af denna ordning heter det: »Efter man förnimmer, att en del af bergsmännen och eljest andra velat tillägna sig sjelfva grufvorna, som de bruka, att höra dem till lika som deras arfvegods; därför på det sådan mening icke vidare må hos dem inrita skall fördenskull härmed vara hvar och en kunnigt, att alla grufvor, af hvad slags malm och metall de helst äro, skola räknas och hållas för Kronans Regal-Verk; och förthy härmed vara förbudt hvar och en isynnerhet här efter någon arfsrätt i grufvorna, under hvad pretext det ske kan, sig tillägna.» I § 13 af samma ordning fastslås äfven förhållandet mellan inmutaren, jordegaren och kronan så, att hvardera skulle erhålla en tredjedel, och i § 14 förbehåller sig Kongl. Maj:t att efter behag i hvarje grufva till eget bruk behålla en tredjedel eller en fjerdedel samt rätt att förpakta denna del till arrendator af kronans hyttor och hamrar.

I kongl. plakatet af den 27 augusti 1723 inskränkes betydelsen af begreppet regale derhän, att kronan förbehåller sig rätt att, då jordegaren fördöljer nyupptäckta malmstreck eller ej vill bearbeta dem, öfverlemna dem åt annan person, som är villig bearbeta dem. Uppfinnareandelen bestämmes nu till en fjerdedel äfven på kronans mark utom för guld- och saltgrufvor, i hvilka uppfinnaren skulle få hälften. I kongl. förordningen af den 6 december 1757 utvidgas ytterligare uppfinnarerätten, så att uppfinnaren får hälften och jordegaren hälften i nya grufvor.

Om någon kronans andel i grufvorna talas ej efter 1723 års förklaring af regale; men då ingen vidare ändring i bestående förordningar omtalas, måste man antaga, att i grufvor på kronans jord kronans rätt var densamma som andra jordegares allt intill 1855. Af hvad sålunda anförts framgår sålunda, att från uråldriga tider alla malmfyndigheter betraktats som kronans regale. att kronan sielf bru-

kade en del af dessa grufvor men utarrenderade andra dels åt jord-*Ang. ändring*
 egare, dels åt uppfinnare, äfvensom att kronan ej förr än 1855 defi-*af 16 och 17 §§*
 nitivt afsagt sig sin jordegareandel i på kronomark uppfunna fyn-*i grufve-*
 digheter. *stadgan.*
 (Forts.)

Ändringen i eganderättsförhållandena beträffande malmfyndigheter synes alltså hafva egt rum under den period, då en ny och friare handelslagstiftning infördes i vårt land, och torde dermed stå i sammanhang. Åtminstone kan man icke af tidigare urkunder finna, att icke kronan var innehafvare till jordegareandelen å sin egen samt delvis äfven å andras mark.

Det må nu vara huru som helst med denna sak, så är det dock ett faktum, att kronan har afhändt sig sagda rätt och icke kan tillgodogöra sig de naturrikedomar, som finnas på dess mark, utan sätter sig den förste bäste deraf under vissa förhållanden i besittning. Huru detta resulterat, det veta vi alla. Vi veta, att i Norrland finnas efter våra förhållanden oerhörda tillgångar på malmer af allahanda slag, hvilka, väl använda, skulle kunna tillförsäkra landet rikedom och välstånd. Vi veta att desamma sedan långa tider tillbaka varit uppmärksammade af fosterländske män, hvilka offrat förmögenheter för att tillgodogöra sig och landet dessa rikedomar, men att det icke lyckats. Sista akten af denna strid visar skådespelet af ett bolag, som dels eger, dels disponerar ofantliga skogar, medelst hvilka dessa malmer i Norrland skulle kunna tillgodogöras, men bolaget har funnit mera med sin fördel förenligt upphöra med all jern tillverkning och att upplåta brytningsrätten i grufvorna åt ett annat bolag, som bryter malmen och exporterar den för att skaffa vinst åt ett jernvägsföretag.

Det är sorgligt, mine herrar, att se huru dessa stora rikedomar förlösas, utan att någon rimlig inkomst beredes landet, ty hvad landet får i behåll, det är dagsverklönen för malmens brytning samt möjligen för dess nedfraktande till hafvet, men handelsvinsten, kapitalvärdet, tillfaller icke landet.

Hvad som är gjordt kan nu icke ändras, och vi få nöja oss med hvad våra föregångare i detta fall funnit lämpligast. Något torde dock ännu kunna räddas, ty efter de uppgifter, som lemnats af den kommission Kongl. Maj:t 1884 uppsände för att studera de norrländska förhållandena, finnes det, utom de nu mera kända malmtillgångarna, flera andra, mindre undersökta malmfyndigheter, och det är sannolikt, att, i samma mån uppmärksamheten blifver fäst vid dessa trakter och kommunikationerna samt samfärdsel blifva lättare, flera tillgångar skola upptäckas och komma i dagen. Det har varit för att tillförsäkra vårt land dispositionsrätten åtminstone af hvad som ännu icke bortgifvits, som förevarande motion framkommit. Jag nämnde i början af mitt yttrande, att motionen afläts något hastigt, och i ifvern att vinna det mål, som dermed afsågs, ställdes pretentionerna väl högt. Detta tyckes hafva för lagutskottet, såsom det framgår af dess motivering, varit ett tungt vägande skäl, hvarför utskottet icke ansett sig

*Ang. ändring
af 16 och 17 §§
i grufve-
stadgan.
(Forts.)*

kunna förorda motionen. Jag erkänner villigt, att det begärts för mycket, men jag kan dock icke anse annat, än att staten bör tillförsäkra sig samma rätt, som är förbehållen enskilde jordegare, således hälften, i nyupptäckta grufvor, och jag finner detta så mycket mer befogadt, som staten nu undan för undan inköper egendomar inom landet, och om nu gällande bestämmelser i grufvlagstiftningen skulle fortfarande ega bestånd, stor sannolikhet förefinnes, att staten skulle gå i mistning af afsevärda fördelar och inkomster. Af hvad jag sålunda yttrat följer, att jag med nöje sluter mig till den afgifna reservationen, som jag anser vara ett steg i den rätta riktningen, och tillåter jag mig, herr grefve och talman, att värdsamt yrka bifall till reservationen, eller att Riksdagen ville besluta att, med anledning af förevarande motion, aflåta skrivelse till Konungen med begäran, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida det kunde lända till fördel för kronan att å kronojord, som icke under ständig besittningsrätt innehades eller vore till boställe anslagen eller blifvit för kronans räkning till brukning på viss tid åt annan upplåten, kronan tillerkändes rätt att till hälften med inmutaren deltaga i grufarbetet och den deraf fallande vinsten.

Herr Bergström: Det kan icke falla mig in att bestrida, att i vårt land existerat ett så kalladt bergsregale. Den historiska vetenskapen har ådagalagt, att åtminstone från medlet af 1500-talet kronan tillerkände sig en fullständig eganderätt öfver alla mineralier i landet, och man behöfver sannerligen icke till stöd för detta faktum åberopa Helgeandsholms-beslutet, hvilket, såsom bekant, är ett understucket dokument, som af historieforskaren icke erkännes såsom verkligt. Emellertid följde af denna kronans eganderätt till alla mineralier, att kronan ock skulle utöfva den, och hon utöfvade den ock på skilda sätt. Hon dref bergsbruk för egen räkning, hon upplät sin rätt åt andra och bestämde villkoren derför, så att hon fordrade afrad och tionde. Hon gaf ock bort sin rätt antingen under form af specielt privilegium, som tilldelades vissa personer, eller ock under form af vissa allmänt medgifna rättigheter, såsom t. ex. den, hvilken tillerkändes uppfinnaren. Men kronan gjorde omsider i vårt land, liksom i Tyskland, den erfarenheten, att hon icke hade någon fördel af att utöfva berörda rätt, och detta ledde till hvad man kallar bergsbrukets friförklaring; hvilken sedermera alstrade inmutarerätten. Den nuvarande grufvestadgan har fullkomligt eftergifvit kronans jordegandeandel. Detta har skett i akt och mening att främja produktionen eller uppbringandet i dagen af malmer. Jag tror att detta ändamål vunnits. Men anse nu bergsbrukets idkare att man å nyo, på sätt reservanterna yrkat, bör taga i öfvervägande frågan, huru vida icke kronan, hvad angår malmfyndigheter å mark, som hon sjelf disponerar, bör återställas till halfva jordegareandelen, och antages det kunna lända kronan till fördel, så skall jag icke motsätta mig

bifall till reservanternas yrkande. Jag är för litet inne i näringslivet, för att med värme försvara utskottets förslag. Emellertid är att märka, att kronans eventuella rätt att deltaga i ett grufveföretag kan komma att begagnas på sådant sätt, att den länder henne till förlust. För kronan blir det en svårighet att genom sina organ besluta, huru vida hon vill begagna sig eller icke af sin rätt. Detta skall nemligen ske sist vid utmålsläggningen, och tiden att bestämma sig är alltså mycket kort. Har kronan en gång förklarat sig vilja begagna sin jordegareandel, kan hon icke anständigtvis åtra sig, utan är bunden genom sådan förklaring. Hon blir deltagare i ett näringsföretag och får underkasta sig dess chancer. Hon kan göra vinst, hon kan ock göra förlust, ty, äfven om hon sätter en arrendator i sitt ställe, är inmutaren icke skyldig att nöja sig dermed, utan eger hålla sig till kronan. Men, som sagdt, jag vill dock icke motsätta mig den föreslagna skrifvelsen. Det är ju möjligt att en allsidig pröfning af frågan kan leda till något annat och bättre för både kronan och näringslivet än nu gällande bestämmelse. Jag håller således icke på utskottets förslag.

Ang. ändring af 16 och 17 §§ i grufvestadgan.
(Forts.)

Herr Ekman:

Herr Unger, Magnus: Jag kan icke förstå, hvare det af den förre talaren omförmälda slägttycket mellan denna fråga och en annan fråga, som för ett par dagar sedan förevarit, skulle bestå, och jag kan icke heller förstå att, äfven om Kongl. Maj:t skulle finna skäl att, med anledning af den nu ifrågakomna skrifvelsen, komma in till Riksdagen med proposition i ämnet, det eventuella stadgandet, att kronan kunde begagna sin jordegareandel skulle komma att verka hämmande på bergsbruket. Man vet att redan nu jordegaren har rätt till andel i grufva å hans mark, och man har icke iakttagit att bergsbruket lidit något deraf, eller iakttagit att inmutningar sökts par préférence på kronans jord, der jordegareandelen tillkommer inmutaren. Hvad der efter vidkommer den anmärkningen, att det skulle vara ofördelaktigt för kronan att drifva industriel verksamhet, vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att kronan, likasom hvarje annan jordegare, naturligtvis skulle hafva frihet att begagna eller icke begagna sin jordegareandel, och kronan komme väl icke att begagna den i andra fall, än när det uppenbarligen skulle lända kronan till fördel.

Lagutskottets ordförande har nu visserligen förklarat, det han ej vill motsätta sig en skrifvelse, sådan som den ifrågasatta, men han har dock anfört åtskilliga betänkligheter mot saken, dels i lagutskottets ifrågavarande utlåtande och dels nyss här i kammaren. Han har ansett, att när kronan väl kommit in i ett industriellt företag, så kunde hon icke komma derutur. Jo, kronan kan mycket lätt komma ifrån fortsatt deltagande i ett grufföretag, som icke bär sig. Hon betalar blott icke uttaxeringen. Hon har då förverkat sin rätt till grufvan, enligt 65 §

Ang. ändring
af 16 och 17 §§
i grufve-
stadgan.
(Forts.)

grufvestadgan. Detta vill jag ock hafva erinrat om såsom en anmärkning mot hvad lagutskottet säger i sitt utlåtande: »I fall kronan genom sitt ombud förklarade sig vilja begagna sin jordegareandel, skulle, äfven om det antages vara för kronan möjligt att genom arrende eller annorledes på annan öfverlåta sin rätt, förlust för kronan kunna uppstå, ty inmutaren skulle väl i alla händelser ega att vända sig omedelbart mot kronan för erhållande af bidrag till grufdriften.» Det tror jag icke att inmutaren kan göra, derest kronan skulle till annan man upplåta sin andel, ty den, som icke betalar, förlorar ju sin rätt i företaget. Någon annan påföljd har det icke, och beslutadt tillskott för grufarbetet läser alltså icke vara exekutivt, vare sig mot kronan eller dess rättsinnehafvare. Under sådana förhållanden kan man icke säga, att det skulle för kronan blifva ofördelaktigt eller riskabelt att få rättighet till begagnande af sin jordegareandel, ty kronan kunde alltid skydda sig. Hon begagnade icke sin jordegareandel, derest det vore tvifvel underkastadt om företaget vore godt, och visade sig affären under arbetets gång dålig, så droge kronan sig ur spelet, och att kronans frihet i detta fall skulle hindra och lägga hämsko på bergshandteringen, kan jag icke fatta, ty förhållandet är ju alldeles lika på enskilde personers mark, der grufdrift allt hittills framgångsrikt och ifrigt bedrifvits och fortfarande bedrifves. I öfrigt är det en annan sak, hvarmed denna fråga sammanhänger, nemligen den, som äfven i dag står på föredragningslistan, angående tillgodogörande af apatitfyndigheter. Nu vet man att grufvegaren ensam har rätt att med andras uteslutande bedrifva allt arbete inom sitt utmål, hvadan kronan, då hon nu icke kan begagna sin jordegareandel, icke är berättigad att inom grufvegarens utmål bryta en bit apatit, äfven om tillgången derä inom utmålet vore högst betydlig, men malmfyndigheten obetydlig. Detta är alldeles obestriddigt, så vida hela utmålet löses, och som, hvad särskildt Norrland beträffar, allmänt är att hela utmålet löses, skulle således en massa apatit frångå kronan, om den icke finge göra gällande sin jordegareandel.

Då jag anser frågan hafva sådant sammanhang med den nyssnämnda och icke ser någon olägenhet af att åtminstone hemställa till regeringen att taga frågan under öfvervägande, får jag för min del tillstyrka bifall till herrar Smedbergs och P. Pehrssons reservation.

Herr Reuterswärd: Det är ganska egendomligt, att synnerligen vid denna Riksdag knappt en enda fråga kan behandlas, der man icke vill inblanda förut af Riksdagen fattade beslut i andra frågor. Så äfven i denna, och jag kan icke förstå hvad sammanhang dessa frågorna hafva med hvarandra, så vida icke talaren ville på en omväg uttrycka sin missbelåtenhet med ett förut af Riksdagen fattadt beslut. Men vi behöfva icke vidare syssla med en redan afgjord fråga. Jag betygar utskottets ordförande min tacksamhet, derför att han, som varit bland dem, hvilka dikterat beslutet, säger att han icke till-

räckligt trängt in i frågan utan vill öfverlemnna åt näringens idkare att derom tvista. Här gäller icke annat, än att kronan, liksom alla andra, skall hafva rättighet att ega sin jordegare rätt i behåll. Deremot är kronan eller jordegaren icke *skyldig* att begagna sig af denna rätt, så vida det ej visar sig, att företaget är förenadt med fördel. Anser hon det icke mödan värdt, så låter hon bli att gå med i grufdriften och behöfver icke offra ett enda öre. Skulle hon deremot gå med i brytningen, får hon visserligen deltaga i kostnaderna. Likväl behöfver hon ej genast inträda i sina skyldigheter, ty malmen skall först blottas och åtskilliga andra föreskrifter fullgöras, innan hon behöfver besluta sig.

Ang. ändring af 16 och 17 §§ i grufvestadgan. (Forts.)

Vill hon, efter att en tid varit med, blifva fri från att deltaga i grufdriften, så låter hon bli att betala uttaxeringarna, och detta har ingen annan påföljd, än att hon mister sin andel i grufvan. Detta är icke farligare för staten än för den enskilde. Om hon tror, att det blir en vinstgifvande affär, så går hon med och fortsätter i grufbrytningen, eljest drager hon sig tillbaka.

Således är härmed ingen risk förenad. Jag kan ej heller finna, hvarför en inmutare på statens mark skall hafva dubbelt så stor rätt som en inmutare på enskildt område. På enskild mark har inmutaren rätt endast till hälften af grufvan, och det är vackert så, men på kronans mark får han rätt till det hela.

Kan nu någon verkligen säga, att man skulle träda en princip för nära, om det stadgades, att, mineralanledning må anträffas på mark, tillhörig vare sig kronan eller enskild man, så skall jordegaren hafva rätt, visserligen icke till hela fyndigheten, men till hälften deraf? Mig synes det icke vara för mycket begärdt, att den, som eger jorden, får något ord med i laget, när främmande personer komma och vilja göra sig till delegare i hans egendom eller den mark han eger.

Jag skall icke här inlåta mig i någon tvist om den nu bestående grufvestadgans förträfflighet. Herrarne påminna sig säkerligen emelertid, att meningarna angående denna lag voro mycket delade i riksdagen vid dess antagande. Jag är mycket villig att erkänna, att den i många afseenden medfört förbättringar; att den infört ordning och gifvit tydligare bestämmelser, än i den förutvarande grufvestadgan meddelades. Men jag kan försäkra herrarne, att belåtenheten med densamma är långt ifrån allmän.

För öfrigt föreställer jag mig att det aldrig kan komma i fråga, att staten skall vilja göra anspråk på andel i mindre eller enstaka grufvor eller grufveanledningar, utan denna rätt skall säkerligen endast komma till användning, om det visar sig, att något större gruffält påträffats. I mellersta och södra Sverige stå ty värr troligen ej några sådana vidare att påfinna, ty de, som finnas, äro nog redan alla uppsnappade. Det skulle sålunda jenväl endast blifva inom våra nordligaste län, som denna statens rätt kunde användas. Om det nu förhåller sig så som den förste talaren sade, att i Norrlands berg ligga

Ang. ändring af 16 och 17 §§ i grufvestadgan. rikedomar, uppgående till milliarder, synes det hårdt, om dessa rikedomar skulle gå den svenska staten förbi, utan att den deraf kunde få ett enda öre.

(Forts.)

Vi beskatta den allra minsta inkomst af all annan handtering, men som det nu är ställdt i fråga om de lappländska mineralrikedomarne, så skänker staten bort millioner om året och milliarder i tidernas längd. Om nu, när den svenska Riksdagen finner till hvilka resultat de nuvarande förhållandena leda, den vill häri vidtaga rättelse, kan man icke förebrå Riksdagen att hafva gått för hetsigt till väga, ty det måste vara statens ovilkorliga pligt att tillse, att den icke åt vare sig inländsk eller utländsk man offrar något af sin rätt.

Den föregående talarens yttrande, att genom ett sådant stadgande som det föreslagna vår bergshandtering skulle fjättras, kan jag icke förstå.

Ty vare sig denna förändring, att en inmutare icke skulle få förfoga öfver jordegareandelen på kronans mark, kommer att föreslås af Kongl. Maj:t eller icke, så brytes nog lika mycket malm.

Allt hvad man talat om att förslaget skulle medföra svåra inskränkingar uti och störa vår bergshandterings intressen, vågar jag påstå vara fullständigt gripet ur luften.

Jag ber slutligen att få nämna, att Andra Kammaren redan bifallit reservationen, hvarför jag hoppas att denna kammare måtte fatta samma beslut.

Jag anhåller vördsamt om bifall till herrar Smedbergs och P. Pehrssons reservation.

Herr Bergman: Syftemålet med den föreliggande motionen uppgifves vara att åt vårt land och dess invånare bevara de stora rikedomar, som ligga i öfversta Norrlands malmfyndigheter, och om motionen verkligen har detta syfte, är densamma ju i det afseendet åtminstone värd allt erkännande. Huru vida man deremot genom de föreslagna förändringarna i grufvestadgan skall kunna nå det åsyftade målet, tillåter jag mig att betvifva; jag har nemligen icke i motiveringen kunnat finna något skäl, som gifver stöd för den åsigt, man i sådant hänseende velat här förfäktat. Då dessutom, såsom antagligt är, motionären med sitt förslag afsett endast de malmfyndigheter, hvilka hädanefter kunna vara disponibla, är motionen på grund häraf helt och hållet betydelselös, enär de för närvarande inmutade malmfyndigheterna i Norrbottens fjellbygder äro fullt tillräckliga att fylla malmbehovvet under århundraden, för att icke säga ännu längre. Till följd af detta förhållande är det alldeles omöjligt att tänka sig, att staten skulle kunna erhålla någon inkomst af de inmutningar, som härefter komma att ske, äfven om öfver hufvud taget några sådana af värde återstå att göra, emedan några inkomster af sådana inmutningar icke kunna tillflyta staten förr än malmen i de närmare belägna grufvorna först tagit slut.

Skulle nu staten genom att göra anspråk på sin jordeganderätt söka, på sätt som föreslagits, åtkomma grufvor, befarar jag å andra sidan, att staten skulle härigenom åsamka sig en mängd utgifter, vilkas belopp man närmelsevis icke kan på förhand uppskatta. Staten måste nemligen under alla dessa år, innan den skulle kunna börja draga inkomst af sina grufvor, underkasta sig de omkostnader, som erfordras för försvarsarbeten, för hvilket ändamål staten skulle vara nödsakad att, bland annat, under lång tid aflöna bergsingenjörer och andra tjenstemän.

Ang. ändring af 16 och 17 §§ i grufvestadgan. (Forts.)

I motionärens förslag, att kronan för sin jordegareandel skulle erhålla rätt att till två tredjedelar med inmutaren deltaga i grufarbetet och den deraf fallande vinsten, innefattas tydligt beslutanderättens öfverflyttande på kronan, men tror verkligen den ärade motionären, att någon, vare sig enskild person eller bolag, skulle finna med sin fördel förenligt att på sådana villkor offra möda och kostnader på uppsökning af malmfyndigheter i den lappländska fjellbygden? Till följd af bestämmelserna om rösträtten å bolagsstämma, hvilken enligt 64 § grufvestadgan tillkommer en hvar af grufegarne efter hans andel i grufvan, blefve ju staten den, som finge bestämma om och i hvilket omfång grufdriften skulle företagas. Man kan nu tänka sig, att det skulle kunna ligga i statens intresse att under en lång följd af år, för att icke säga århundranden, ej bry sig om att idka någon grufdrift alls, och då är det lätt att inse i hvilken ställning tredjepartsegarne skulle vara försatte genom sitt kompaniskap med kronan. — Äfven den i 61 § anbefalda grufföreståndaren skulle af kronan ensam tillsättas, och inmutaren skulle härom icke hafva något att säga, utan vara nödsakad att foga sig efter hvad kronan behagade besluta.

Inmutarens rätt skulle således i sjelfva verket bestå endast i förpligtelsen att fullgöra skyldigheter och att foga sig efter andras åsigter och beslut utan att han skulle hafva den ringaste fördel af den inmutade fyndigheten.

Hvarför då icke lika gerna föreslå att taga steget fullt ut och helt och hållet upphäfva inmutningsrätten? Jag för min del skulle icke hafva något att invända emot ett sådant förslag, dock med det villkor, att man icke lagstiftade ensamt för Norrbotten, utan att lagen blef gällande för hela vårt land. Genom det ifrågasatta förslaget skulle, om det blefve lag, en mängd brydsamma omständigheter, såväl för kronan, som för den enskilde delegaren uppstå.

Förutom det oegentliga, som ligger deri att kronan och enskilde äro i kompaniskap med hvarandra, skulle vidare af motionens bifallande följa, att t. ex. genom tredjepartsegarens försummelse eller oförmåga att inbetala beslutadt tillskott för åstadkommande af nödigt driftkapital kronan enligt 65 § grufvestadgan äfven skulle blifva innehafvare af inmutarens rätt. Härigenom skulle nu det olämpliga inträffa, att Kongl. Maj:t och kronan skulle hafva att ställa sig under grufvestadgans formaliteter och bestämmelser och att samma embets-

Ang. ändring
af 16 och 17 §§
i grufve-
stadgan.
(Forts.)

verk i många fall skulle hafva att både fullgöra skyldigheter och utöfva myndighet. — Genom kompaniskapet med enskilde skulle kronan äfvenledes komma uti en mängd rättegångar och förvecklingar, hvilka för kronan skulle blifva allt annat än behagliga. Den, som i detalj följt en mängd grufvors skiftande öden, skall helt säkert gifva mig rätt i afseende på dessa förutsättningar, och man skall icke heller komma att finna annat än idel olägenheter af en sådan halfåtgärd i lagstiftningsväg, som den ifrågasatta, och då motionen i stort sedt icke kan leda till det syftemål, som med densamma angifves, så blefve ingenting gagneligt vunnet med dess antagande.

Skulle deremot motionen icke hafva det syfte, som man uppgifvit, utan skulle den möjligtvis vara en gengångare af det vid denna riksdag förut aflifvade försöket i liknande rigtning eller endast en maskerad manöver för att på en annan väg komma fram till det mål man åsyftade med de famösa motionerna om exporttull på malm, ett antagande som synes fullt berättigadt med hänsyn till de hjälptrupper, som nu ryckt upp i stridslinien — under sådana förhållanden, säger jag, kan man lugnt lemna tummelplatsen utan svärdsslag, ty Riksdagen har förut tydiligen och eftertryckligt sagt hvad den härutinnan vill.

Herr grefve och talman! Jag yrkar afslag på motionen och bifall till lagutskottets välmotiverade hemställan.

Grefve Strömfelt: Som jag tydiligen icke hör till de anförda »hjelptrupperna», men ändå kommer att i frågan yttra mig i samma rigtning som de, bör herr Bergman känna sig lugn, beträffande sin ställning såsom inmutare.

Herr Bergman syntes befara, att en skrifvelse skulle åstadkomma en lag, som hade retroaktiv verkan för personer, hvilka redan inmutat fyndigheter å kronans mark. Men jag åtminstone kan icke minnas, att någon lag med sådan verkan här blifvit stiftad; dock med ett beklagligt undantag, och det är lagen om fabriksinspektion.

Jag uppkallades af den ärade talare, som hade så stor aptit på »apatiten», att han icke kunde låta frågan derom hvila till dess den i sin ordning förekommer till behandling.

Han har haft synnerlig svårighet att rätt förstå grufvestadgan; jag säger det rent ut, så förständig han än eljest är. Han kan nemligen icke skilja mellan »jordegarerätt» och »jordegareandel». Han har velat drifva den satsen, att om en inmutare erhållit utmål, han visserligen icke skulle ega att behålla upptagna, icke inmutbara mineralier utan att först hembjuda dem till jordegaren, men att jordegaren icke skulle hafva rätt att hvar som helst på utmålet, hvilket dock tillhör honom, gå ned och tillgodogöra sig de icke inmutbara mineralierna och att *inmutarens* rätt sålunda icke skulle vara inskränkt till endast *inmutbara* mineralier. Jag vill icke för kammaren upp-repa, hvad jag härom nämnt i min motion, ty jag anser att denna

fråga der blifvit fullständigt utredd. Intresserar någon sig särskildt för densamma, ber jag att få hänvisa honom till motiven för 8 § i 1884 års grufvestadga, der det står tydligt och klart angifvet, hvarför inmutaren af ett mineral fått rätt till alla öfriga inom det inmutade området eller utmålet befintliga, i § 1 uppräknade, det vill säga inmutningsbara mineralier. En sådan rätt har icke inmutare i Preussen; der kan det finnas olika inmutare på särskilda fyndigheter i samma grufva. Men det står ock tydligt och klart i den nämnda 8 § att till öfriga, således de icke inmutbara, mineraliska ämnena, till hvilka apatiten hör, har inmutaren *icke* annan rätt än att han eger deraf bryta så mycket som erfordras för bearbetande af de inmutningsbara mineralierna. Således kan verkligen jordegaren både bryta och tillgodogöra sig det icke inmutningsbara ämnet apatit. Dertill har inmutaren rätt endast i det fall att han tillika är jordegare, det vill säga tillöst sig eller köpt yt-arealen å utmålet, och en jordegares rätt kan han med obetydliga undantag icke hafva på kronojord.

Beträffande hvad den ärade talaren här midt emot yttrade om att det skulle genom det nya systemets män gå en »strömning» att vilja förqväfva uppkommande industrier för äldre industriers skull, får jag för min del säga, att jag icke känner en sådan strömning genomlöpa min psykiska organism. Tvärtom tror jag det vara af mig tydligt ådagalagdt, att jag vill åt såväl nuvarande som blifvande industrier bereda alla möjliga lättnader, som »systemet» *kan* lemna.

Samme talare yttrade att motionen hade ett visst slägttycke med margarinfrågan. Denna anmärkning torde emellertid hufvudsakligen varit rigtad mot motionärens ursprungliga förslag, hvilket han ju frånträdt, då han yrkat bifall till reservationen, som icke är så vidtgående.

Af den utredning, som blifvit lemnad, framgår att med förslaget icke afses annat än att för samtliga inmutare i hela landet stadga samma vilkor, på hvad slags mark fyndigheten än må vara belägen. För närvarande eger enskild jordegare att till hälften eller mindre del, efter godtfinnande, jemte inmutaren taga del i grufarbetet och vinsten deraf, hvilket deltagande just är den s. k. »jordegareandelen», hvaremot på kronojord kronan, som der är jordegare, afsagt sig sin motsvarande rätt. Nu innehåller herr Lundebergs yrkande, att denna rätt skulle till kronan återställas så, att kronan skulle ega samma befogenhet som enskild jordegare att inom viss tid anmäla sig — eller icke anmäla sig — till utöfvande af sin jordegarerätt. Underlåter kronan att göra sådan anmälan, får inmutaren hela företaget i sin hand på samma sätt som vid inmutning å enskild mark.

För min del har jag ingen önskan att kronan skall taga del uti arbetet på sådana fyndigheter som jernmalm o. s. v., men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå att det gifves andra inmutningsbara mineralier än jernmalm, och att det kan blifva till stor förlust och skada för vårt land, om kronan ej med afseende å somliga mineral

Ang. ändring
af 16 och 17 §§
i grufvestadgan.
(Forts.)

Ang. ändring
af 16 och 17 §§
i grufve-
stadgan.
(Forts.)

skulle kunna begagna sin jordeganderätt. Jag vill endast nämna, att om guld eller silfver skulle påträffas i större quantiteter, vore det mycket illa, om kronan afsagt sig sin rätt till att taga inkomst deraf liksom att deltaga i reglerande af brytningen. Det sista är icke det minst viktiga, ty brytning kan ske på många sätt, bland annat så att grufdriften helt eller delvis förstöres.

Jag tror sålunda att det är allt skäl att biträda skrifvelseförslaget och får yrka bifall till reservationen.

Herr Lundeberg: Jag ber om ursäkt för att jag å nyo tager kammarens tid i anspråk och skall söka att fatta mig kort, men jag har blifvit uppkallad af några yttranden, som fälles af den ärade representanten för Norrbottens län.

Han tycktes vara på det klara med det fördolda syftet för min motion, hvaremot jag ej känner till annat syfte dermed än det, som tydligt framgår för hvar och en, som vill studera motionen utan att tänka på några särskilda bifsigter. Men om han nu var på det klara med hvad som kunde ligga under motionen, får jag bekänna att jag likväl icke kan förstå orsaken till hans oro rörande motionens innebörd.

Han sade nemligen det ena ögonblicket att saken i fråga vore betydelslös och att det icke funnes någon som helst anledning att lagstifta i den riktning, som föreslagits, men det andra ögonblicket ville han skrämja oss med de förfärliga omkostnader, som skulle åsamkas staten, om den blefve grufvegare, samt ville på det sättet söka afhålla oss från att vidtaga åtgärder, som icke skulle till mål hafva något af värde, emedan, såsom han sade, de grufvor, som nu brytas, innehålla malm för århundraden. Men, mine herrar, förhåller det sig så, synes mig detta utgöra ett ytterligare skäl för oss att försöka ordna vår grufvlagstiftning i den riktning, som här föreslagits, ty vi veta, att dessa nu inmutade malmfyndigheter icke disponeras af Sverige, och det kan sålunda vara på tiden, att vi se till att vårt land kan komma i åtnjutande af de öfriga malmer, som finnas der uppe i Norrland och ännu icke blifvit monopoliserade åt andra.

Vidare sade den ärade talaren, att svåra förvecklingar och rättgångar för staten skulle uppkomma, i fall vi nu fattade beslut i den föreslagna riktningen. Jag kan icke förstå, att det i detta fall skall förefinnas större svårigheter för staten än för den enskilde, ty staten lärer väl icke hafva svårare att reda sig uti sådana angelägenheter än den enskilde.

Han skrämde oss äfven med försvarsarbetena, men skall grufdriften för staten blifva en affär, måste den också behandlas såsom en affär, och sålunda ordnas på enahanda sätt som om en enskild person skötte företaget, och den enskilde försvarar en värdefull egendom, men slopar en värdelös. Staten må väl vara berättigad att handla på samma sätt, utan att någon skulle kunna kalla sådant mindre honnett.

Han ordade vidare mycket om mitt yrkande att staten skulle erhålla anpart till två tredjedelar i fyndigheterna, men jag kan icke förstå, hvarför han behöfde tala så mycket derom, då jag frånträdt detta yrkande och erkänt, att jag i motionen begärt för mycket. Möjligen hade han här något fördoldt syfte.

Ytterligare sade han, att svårigheter skulle uppstå, om staten blifve delegare i grufföretag. Jag tror dock icke att af ett beslut i den rigtning jag föreslagit följer att staten ovilkorligen skall vara delegare i företagen. Jag har nemligen tänkt mig, att staten, precis som med afseende på andra dess tillhörigheter i jord, skog, fisken o. s. v., skulle kunna härvidlag ordna sig på ett sådant sätt, att den icke skulle behöfva sjelf deltaga i arbetet. Några praktiska omöjligheter härför förefinnas åtminstone icke. Man kan ju tänka sig arrenden, malmöre och åtskilliga andra sätt, som det icke tillkommer mig att här försöka angifva.

Man har äfven här talat om svårigheten att bestämma, när staten borde öfvertaga en grufva, och framhållit, att kronoombuden skulle få ganska bekymmersamt att afgöra eu sådan sak. Jag kan emellertid icke tänka mig, att kronoombuden skulle komma i något slags ansvar, derest de icke å kronans vägnar antaga en erbjuden grufandel, och då bör ju frågan härom kunna oveldigt pröfvas. Jag är för öfrigt fullt viss om, att våra bergmästare, hvilkas utlåtanden i allmänhet torde blifva bestämmande i dessa angelägenheter, skola afgifva sina yttranden med sådan försigtighet, att kronans rätt icke trädres för nära eller någon svårare förlust uppstår, och skulle förlust i något fall uppkomma, torde den med säkerhet uppvägas af den vinst, som göres på andra håll.

Jag tillåter mig derjemte framhålla, att det möjligen kan blifva nödvändigt att göra någon ändring i grufvestadgan derhän, att staten icke må vara nödsakad att inom eljest föreskrifven tid bestämma, huru vida den vill disponera sin jordegareandel eller icke. Kan ett sådant spatium lemnas, tror jag att det kan leda derhän, att staten under mellantiden hinner ordna och planera för dispositionen af sin jordegareandel.

En talare förklarade, att han med glädje ville helsa all utveckling, som vårt lands näringslif möjligen kunde åstadkomma. Det gör jag också, men jag helsar dock icke med glädje en utveckling, som sker på sådant sätt att den icke kommer vårt land till nytta, och som jag icke kan finna annat än att frukterna af en utveckling på basen af våra malmtillgångar så, som förhållandena för närvarande gestaltat sig, tillfalla utländingen och icke oss, yrkar jag fortfarande bifall till reservationen.

Herr Unger, Magnus: I likhet med grefve Strömfelt och herr Lundeberg vill jag mot herr Bergman erinra, att det aldrig varit ifrågasatt eller kunnat ifrågasättas, att denna lag, om det blifve någon

*Ang. ändring
af 16 och 17 §§
i grufve-
stadgan.
(Forts.)*

Ang. ändring af 16 och 17 §§ i grufvestadgan.
(Forts.)

sådan, skulle hafva tillbakaverkande kraft. Således kan herr Bergman vara obekymrad för de grufvor, som redan äro under arbete, och hvad herr Bergman ordat om jordegarens två tredjedelar saknar ju all betydelse nu, sedan motionären frånträdt sitt förslag derom.

Med grefve Strömfelt skulle jag icke tvista angående rätta förståndet af grufvestadgan, om fråga vore endast derom, hvilken af oss, som hade rätt, ehuru det kan vara ett hårdt tal för mig att höra, att jag, som i egenskap af domhävande i bergslag något tiotal af år sysslat med grufvemål, icke skulle förstå grufvestadgan, men jag måste dock yttra mig i saken, emedan frågan, huru vida kronan, utan att hafva jordegareandel, kan komma åt den apatit, som finnes inom utmälen, är beroende af den emellan grefve Strömfelt och mig omtvistade tolkningen af grufvestadgan.

Till upplysning i detta hänseende beder jag få erinra om innehållet af grufvestadgans 21 §, som innefattar att grufvegaren inom utmålet har rätt att »med andras uteslutande arbetet bedriva». Således har, om grufvegaren löst utmålet, ingen annan rättighet att bedriva något som helst arbete inom detsamma, vare sig efter inmutbart, eller icke inmutbart mineral, eller mineraliska ämnen. Beträffande icke inmutbara ämnen får jag för öfrigt hänvisa till 8 §, der det stadgas att grufvegaren får deraf bryta så mycket, som är behöfligt för grufarbetets ändamålsenliga drifvande och eger deraf använda hvad för grufdriftens ändamål behöfves; bryter han mera, eger jordegaren mot erläggande af godtgörelse för brytnings- och uppfodringskostnaderna lösa det till sig, men jordegaren har icke rätt att inom grufvegarens utmål sjelf bedriva något arbete. Då dessa förhållanden äro af vigt vid bedömande af frågan, huru vida den föreslagna ändringen är lämplig, eller icke, eftersom deraf delvis beror om kronan, utan att begagna jordegareandel, kan tillgodogöra sig inom blifvande utmål befintlig apatit, har jag ansett mig böra gent emot grefve Strömfelt erinra om grufvestadgans föreskrifter i detta hänseende.

Herr Ericsson: Jag skall icke blifva lång! Om den ärade motionären hade fortsatt sitt yrkande om rättighet för kronan till två tredjedelar af fyndigheten, skulle jag icke vilja stå på hans sida, ty det vore tydligen en allt för stor inskränkning för bergshandteringen. Om jag såge i det förslag, han nu framställt i enlighet med reservationen, någon skada för bergshandteringen, skulle jag icke heller uppträda för detsamma, men jag anser icke, att det kommer att verka skadligt för densamma. Deremot är det ganska troligt, att kronan, staten, det allmänna bör af hans förslag kunna hemta fördel, åtminstone är det min åsigt, såsom jag uttalade redan, när det var fråga om exporttull å malm, och därför anser jag mig böra utan andragande af ytterligare skäl instämna i motionärens yrkande.

Grefve Strömfelt: Ja, så der går det till att bilda sig omdöme; man läser icke hela paragrafen. Talaren gjorde sig skyldig till att utsluta orden för »inmutad» fyndighet. Paragrafen börjar nemligen med: »för inmutad fyndighet skall», o. s. v. Det är denna inmutaren har rättighet att ensam bearbeta. Det har jag aldrig bestridt.

Ang. ändring af 16 och 17 §§ i grufvestadgan.
(Forts.)

Herr Unger, Magnus: Med anledning af grefve Strömfelts förmenande att jag vid tolkningen af 21 § grufvestadgan kommit till origtigt slut därför att jag ur den läst endast några lösryckta ord, beder jag, som endast för att fatta mig kort underlåtit fullständigare uppläsning af lagbudet, att nu få godtgöra den anmärkta underlåtenheten.

Grufvestadgan § 21 lyder i hithörande del, som följer:

»För inmutad fyndighet skall, då fyndighet är blottad och prof på malmen erhållits, ett visst utmål anvisas, innefattande det utrymme på marken, hvarinom grufvegaren sedermera har rätt att med andras uteslutande arbetet bedrifva, så väl ofvan som under jord;» — — —

Sat sapienti.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr grefven och talmannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu förevarande utlåtande hemställt och vidare derpå att, såsom herr *Lundeberg* yrkat, kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservation; och förklarade herr grefven och talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Bergman* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 53, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstning företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—22;
Nej—51.

*Ang. den rätt,
som i afs. på
fideikommiss-
fastighet till-
kommer del-
egare i boet
efter afliden
fideikommiss-
sarie.*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 9 och 10 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 54, i anledning af väckt motion med förslag till stadgande angående den rätt, som i afseende på fideikommissfastighet tillkommer delegarne i boet efter afliden fideikommissarie.

Herr von Strokirch: Hvar och en, som egnat sin uppmärksamhet åt de förhållanden, hvilka ofta inträffa efter en afliden fideikommissarie, har klar för sig den brist i lagstiftning och laga bestämmelser, som förefinnes angående vidsträcktheten af den dispositionsrätt öfver fideikommisset, hvilken under fardagsåret bör tillkomma den affidnes sterbhusdelegare. För att i någon mån söka afhjelpa denna brist var det, som jag framstälde det förslag, hvilket lagutskottet, med erkännande af önskvärdheten af sådana bestämmelser, som förslaget afser, dock ansett sig icke kunna tillstyrka. De skäl, hvarpå utskottet byggt sitt afstyrkande, synas mig dock i sjelfva verket vara temligen haltande. Utskottet säger, att då motionären icke har afsett att i någon mån inskränka fideikommissariens dispositionsrätt öfver fideikommisset, är det icke heller skäl att i vidare mån inskränka sterbhusdelegarnes dispositionsrätt deröfver. Men det skälet är haltande därför, att fideikommissarien representerar kontinuitetens intresse och sterbhusdelegarne deremot endast stundens intresse. Den förre har med sin fördel förenligt att tillse, att han för sin lifstid eger en god årlig inkomst af fideikommisset, han vet icke när han skall dö. Den senare, som endast har ett år att disponera öfver fideikommisset, söker förskaffa sig för denna korta tid så mycket, som möjligt.

Ett annat skäl, hvarpå utskottet äfven byggt sitt afstyrkande, är att det föreslagna stadgandet möjligen skulle kunna förhindra sterbhusdelegarne att tillgodogöra sig inkomsten af fideikommissets skog, äfven om densamma vore indelad till ordentlig hushållning. Det kan väl icke vara meningen, om sterbhusdelegarne inträda i fideikommissariens rätt för ett år och fideikommisset lemnar inkomster dels genom åkerbruk och dels genom skogsskötsel, att icke äfven den årliga inkomsten af skogen skall tillfalla sterbhusdelegarne.

Det tredje skälet för utskottets afstyrkande är att, om en fideikommissarie har vårdat sig om skogen och låtit den växa, så att den blifvit öfvermogen, så vore det oegentligt att förhindra sterbhusdelegarne att tillgodogöra sig ett sådant öfverskott. Men jag vill påpeka att, för att en sådan afverkning skall kunna ega rum på en skog, måste man först tillse, huruvida den besparade skogen är tillkommen för egendomens eget behof, eller om å egendomen verkligen finnes någon skog till afsalu. Finnes sådan, är det naturligt, att den blifver indelad och årets dividend tillfaller sterbhuset. Jag finner således äfven detta skäl temligen haltande.

Jag kan å andra sidan mycket väl inse, att för lagutskottet kan det vara svårt och till och med i viss mån motbjudande att tillstyrka en lag för vissa undantagsförhållanden, men dessa sterbhusdelegare

äro redan genom 1810 års författning satta i ett visst undantagsförhållande, och Kongl. Maj:t eger äfven, enligt denna författning, att i viss mån iakttaga de jemkningar, som kunna behöfvas i en fideikommissstiftelse. Och om man vill utgå från basis af 1810 års författning, så anser jag, att man kan komma till en sådan lagstiftning, som här föreslagits. Dessutom anser jag, att det icke skulle skada, om man kunde tilltro sig att göra en lagstiftning i detta fall såsom en föregångare till den lagstiftning, som jag är öfvertygad för eller senare skall komma till stånd för att efter en fideikommissaries frånfålle skydda inteckningshafvares rätt. Jag skulle helst vilja yrka bifall till mitt förslag, men bör kanske nöja mig med att yrka återremiss.

Ang. den rätt, som i afs. på fideikommissfastighet tillkommer delägare i boet efter afliden fideikommissarie.

(Forts.)

Herr Bergström: Motionären har i sin motion påyrkat det förklarande, att en afliden fideikommissaries sterbhusdelegare skulle hvad anginge befogenheten att råda öfver den fideikommitterade fastigheten likställas med hyresman i stad eller brukare på landet, d. v. s. att desse sterbhusdelegare icke skulle hafva andra eller vidsträcktare rättigheter, än som lagligen tillkomma hyresman i stad eller brukare på landet. Det är en grundtanke, som jag på intet sätt kan dela, och hufvudmotivet för mig att afstyrka motionen har också varit, att jag tänker olika med motionären i detta fall. Den rätt, under hvilken en fideikommissarie innehar en fideikommissegendom, är ingalunda en blott och bar nyttjanderätt, utan en individuelt bestämd eganderätt, äfven om den är inskränkt till följd deraf, att fideikommissarien icke eger afhända sig egendomen, och möjligen äfven på grund af andra bestämmelser i fideikommissbrevet är förhindrad att på visst sätt bruka och förvalta den. Då nu den rätt, som tillkommer hans sterbhusdelegare, icke kan vara af annan beskaffenhet, än den, som tillkommit honom sjelf, och fideikommissariens rätt var att anse som en eganderätt, så måste sterbhusdelegarne också hafva en liknande rätt till och öfver fastigheten, ehuru den tillkommer dem endast under fardagsåret. Jag vill visserligen icke påstå, att vare sig fideikommissarie eller hans sterbhusdelegare öfver fastigheten rättsligen ega en så oinskränkt dispositionsrätt, att det står dem öppet att försämbra och förminska egendomens grundvärde och sålunda upphäfva ändamålet med fideikommissstiftelsen, men jag tror, lika med lagutskottet, att det icke är möjligt att gifva någon allmän bestämmelse i detta afseende. Man får vid domstol tvista om, huruvida rättigheten öfverskrides, och domstolen får efter förekommande omständigheter afgöra, huruvida rättigheten blifvit missbrukad eller icke, och om någon ersättning i förra fallet bör lemnas.

Men hvad man saknar i vår lagstiftning, det är åtskilliga rättsmedel, som andra lagstiftningar erbjuda, och hvarigenom t. ex. den blifvande fideikommissarien skulle kunna förskaffa sig någon trygghet att icke, under det tvist vid domstol pågår, sterbhusdelegarne efter den aflidne fideikommissarien fullborda förderfvanDET och sköfandet

Ang. den rätt, som i afs. på fideikommissfastighet tillkommer delägare i boet efter afliden fideikommissarie.

(Forts.)

af egendomen. Men vår rätt saknar i allmänhet som jag nyss nämnde sådana rättsmedel, och jag kan icke se något skäl, hvarföre man i detta speciella fall, hvilket icke ofta förekommer, skulle tänka sig möjligheten af att skapa särskilda rättsmedel. Vi veta ju, att hela vår rättegångsordning är under omarbetning, och det blir lagstiftarens uppgift att införa sådana snabba interdikt och dekret, som t. ex. enligt den romerska rätten prætorn egde meddela.

Det är dessa skäl, som föranledt mig att komma till samma slut som lagutskottet.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt och sedan derpå att utlåtandet skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 9 och 10 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 55, i anledning af väckt motion angående ändrad lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

Utskottets hemställan bifölls.

Efter förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 9 och 10 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 17, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen med begäran om undersökning beträffande de å kronojord inom Norrbotten befintliga apatitlager m. m., biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande tillstyrkt;

och skulle jemlikt stadgandet i 3 mom. af 63 § riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Ang. befrämjande af näringslifvets utveckling i Norrbottens län.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 9 och 10 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 18, med anledning af herr L. O. Smiths motion angående skrifvelse till Konungen med begäran om undersökning och förslag till befrämjande af näringslifvets utveckling i Norrbottens län.

Herr af Burén: Att tillvarataga vårt lands naturliga tillgångar måste vara ett af representationens viktigaste åligganden och detta

så mycket mera då frågan gäller den svenska jernmalmen, som för visso utgör den fasta grund, hvarpå hela den svenska jernhandteringen hvilar. När jag icke var i tillfälle att försvara min vid denna riksdag afgifna motion om malmtull och då jag fruktar att den stora export af svensk jernmalm från Norrbotten, som är att befara, kommer att i väsentlig mån skada den svenska jernhandteringen, så tillåter jag mig att, då tillfälle nu åter gifves, yttra mig i denna fråga och säga min mening.

Ang. befrämjande af näringslivets utveckling i Norrbottens län.

(Forts.)

Jag ber då först få på det kraftigaste betona, att den svenska jernmalmen utgör matjorden för den svenska jernhandteringen. Den är viktigare än matjorden för jordbruket, emedan man kan tänka sig, att denna kan nybildas genom organiska ämnens förruttnelse. Den är viktigare än skogen, emedan den kan åter genom sådd och plantering uppväxa, men jernmalmen, när den är tagen, så är den för alltid borta.

Det var en olycklig stund, då franska traktaten 1882 förnyades, enär vi då förlorade vår sjelfständighet att i ekonomiska frågor beställa om vårt hus efter omständigheternas kraf till landets båtnad. Det var en olycklig stund, då koncession samma år den 12 december medgafs åt utländske män att bygga en jernväg i Norrbotten, enär derigenom gafs åt utländingar ett monopol, som aldrig förunnats någon svensk man. Det var en olycklig stund, då svenska Riksdagen år 1884 beviljade dessa utländingar virkesunderstöd för banans byggande, enär derigenom denna koncession erhöll ett moraliskt stöd, som den aldrig borde haft. Inför alla dessa olyckor stå vi nu redlösa och kunna ingenting göra förrän 1892, då jag hoppas och tror, att den franska traktaten upphör att vara gällande, såvida icke dessförinnan den nämnda jernvägskoncessionen blir förverkad eller är förverkad, hvarom det vore af synnerligen stort intresse att få veta, huru med den saken i närvarande stund förhåller sig.

Man har sagt, att den stora malmexporten från Norrbotten icke betyder något, emedan denna export, som antages utgöra ungefärligen en million ton jernmalm om året, icke skulle inverka något på den stora jernmarknaden, som årligen förbrukar cirka 50 millioner ton. En million ton måste dock betyda något äfven der. Men hvad den kommer att högst väsentligt inverka på är den svenska jernhandteringen, emedan, minc herrar, den svenska malm, som förbrukas inom landet, uppgår icke till en femtiondedel af världsmarknadens förbrukning utan till omkring 900,000 ton, och är det väl att märka, att jern af svenska malmer nu kommer i utlandet att tillverkas i större kvantiteter än hela vår nuvarande jernproduktion.

Man har sagt vidare, att den svenska jernhandteringsens anseende och afsättningsförmåga har berott derpå, att den är baserad på användningen af träkol. Så har det varit, men numera är ej detta förhållandet. Den brist i detta afseende, som vidlåder den utländska tillverkningen af jern, är numera fullständigt ersatt genom de stora

Ang. befräm-
jande af nä-
ringslifvets ut-
veckling i Norr-
bottens län.

(Forts.)

uppfinningar, som under senare år hafva gjorts och som omskapat hela vår jernhandtering och som ju äro allmänt bekanta. Nej, mine herrar, *svenskt jern* heter det nu endast om jernet är tillverkad af *svenska malmer* — dessa kunna ej med någon konst eller genom någon uppfinningsförmåga framställas — men det, hvarmed malm och tackjern smältes, jern välles och värmes, om detta verkställes med träkol, stenkol, koks, electricitet eller vattengas, det betyder föga och bestämmer numera ej jernets nationalité, utan svenskt blir det endast, såsom sagdt är, om det är tillverkad af svenska jernmalmer.

Om herrarne hafva detta lika klart för sig som jag, så kunna herrarne förstå hvart det med denna stora malmexport skall taga vägen med vår svenska jernexport, som hittills har tillfört landet ärligen cirka 40 millioner kronor. Då svensk jernmalm i sådan myckenhet kommer att utföras och jern sålunda, jag upprepar det ännu en gång, af svenska jernmalmer i utlandet kommer att tillverkas i mycket större quantiteter än hela vår nuvarande jernproduktion, så må det förlåtas mig om jag, såsom det nu är förspändt, hyser stora farhågor huru det skall gå med den svenska jernhandteringen — om den skall lefva eller om den skall dö.

Vidare har man sagt, att malmbrist icke förefinnes, att vi därför böra vara tacksamma att bli af med vår jernmalm och att sålunda det mera gagnar än skadar oss, att den stora malmexporten från oss pågår. Ja, hvad de vanliga fattiga malmerna beträffar, vill jag gå in på att malmbrist ej förefinnes, men hvad de rika malmerna beträffar, som innehålla omkring 70 procent, så vågar jag påstå, att det är mycket ondt om dem. Detta vill jag gifva ett bevis för. Storbritannien, som ju utgör den marknad, der vårt jern hufvudsakligen afsättes, har den största malmproduktionen och den största jernproduktionen i världen. Enligt Mineral Statistics of the United Kingdom of Great-Britain and Ireland finner man, att jernmalmproduktionen 1860 i Storbritannien utgjorde i rundt tal 8 millioner ton, 1870 14,600,584 ton, 1876 17,111,049 ton och steg 1880 till 18 millioner ton, men, mine herrar, det är ett märkligt förhållande, att oaktadt denna stora ökning i malmproduktionen i Storbritannien, så har tackjernsproduktionen inom landet stått på ungefär samma ståndpunkt. Den utgjorde 1870 något öfver 6 millioner ton, 1876 6,660,893 ton och 1886 6,870,000 ton. Detta visar ju tydligt att malmen har blifvit allt fattigare och fattigare, och att Storbritannien för sin tackjernstillverkning har fått begagna mycket större quantitet malm än förut för att producera samma quantitet tackjern. Deraf framgår ju äfven, att England måste vända sig åt andra håll för att få rikare malm att blanda upp sin fattiga med och när nu Bilbaomalmen kommit på fasta händer, så är det helt naturligt, att Storbritannien vänder sig till våra outtömliga jernmalmostillgångar i Norrbotten, som för dem äro jemförelsevis närbelägna och hvad jernrikhet angår äro så godt som enastående i hela den nu kända världen. Jag har noga studerat malm-

tillgångarne äfven i andra länder och kommit till det resultat, att på fattiga 30 à 40 procents malmer är det ingen brist, men lika säkert är att tillgången på malmer, som hålla omkring 70 procent jern, är begränsad och det äro dessa som äro och måste vara eftersökta, emedan de naturligen kunna bättre än de fattigare malmerna bära de kostnader, som derpå nedläggas.

Under sådana förhållanden är det för mig alldeles obegripligt, huru de män, som äro satta att bevaka vårt lands intressen, hafva kunnat låta förleda sig till att åt utländingar utan någon som helst fördel för svenska staten bortgifva dessa ofantliga tillgångar, som vi hafva deruppe. Jag vågar påstå till skada för vårt land i allmänhet och för den svenska bergshandteringen i synnerhet. Det hade icke varit, tror jag, farligt att åsätta den för någon tid sedan föreslagna malmtullen, ty vid den bolagsstämma, som nu hållits härom dagen i London med Luleå-Ofotens jernvägsaktiebolag, upplyste ordföranden, att under förlidet år hade bolaget haft en vinst af 32,000 p. på en malmexport, som uppgick till 85,000 ton, en vinst således af 576,000 kronor på 85,000 ton malm d. v. s. 6 kronor 77 öre per ton. Om vi deraf hade fått 3 kronor per ton, hade vi åtminstone haft något, men derom är ju nu ingenting vidare att orda.

Jag vill endast tillägga, att då *skaparen* har nedlagt i vårt land dessa rika skatter, så har han för visso gjort detta för att de skulle komma vårt land till godo och för att vi och våra efterkommande genom att tillvarataga dessa för vårt land naturliga och värdefulla tillgångar skulle komma till en lifskraftig utveckling och efterhand genom ihärdig flit och ett sparsamt lefnadssätt kämpa oss fram till en oberoende ställning.

Jag har intet yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Anmaldes och bordlades bankoutskottets memorial.

n:o 12, i fråga om ändringar i gällande reglemente för riksbaukens styrelse och förvaltning; samt

n:o 13, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutskott.

Justerades sex protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2.45 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Måndagen den 13 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2.30 e. m.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Örnsköldsviks köping af kronohemmanet $4\frac{1}{4}$ seland Norrlungån n:o 1 i Vesternorrlands län;

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner angående efterskänkande af kronans rätt till vissa danaarf;

n:o 53, i fråga om befrielse från utgifvande till kronan af vissa s. k. skilnadsarrenden;

n:o 54, i fråga om beredande af tryggad besittningsrätt åt vissa lägenhetsinnehafvare å de kronoegendomar, som komma att försälas;

n:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Vadstena hospital af en under namn af Susenborgs hage utarrenderad, numera till statsverket indragen hospitalsjord;

n:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anvisande af förra trumpetarebostället Edeby n:o 8 i Vaddö socken af Stockholms län till boställe åt länsmanen i Vaddö och Häfverö skeppslag af samma län;

n:o 57, i anledning af Riksdagens år 1888 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1887;

n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående befrielse för rusthållarne vid andra lifgrenadierregementet från erläggande af betalning för förbrukad exercisammunitio;

n:o 59, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående utvidgning af södra skånska infanteriregementets mötesplats Refvinge;

n:o 60, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordsöndring från kronolägenheten Alnängarne i Örebro län;

n:o 61, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jord-afsöndring från kungsladugården Borgholm i Kalmar län;

n:o 63, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel;

n:o 64, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel; samt

n:o 66, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 71, till Konungen, rörande förbud mot införsel af margarin och oleomargarin samt mot tillverkning af margarin m. m.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bankoutskottets den 11 i denna månad bordlagda memorial n:is 12 och 13 äfvensom lagutskottets samma dag bordlagda utlåtande n:o 56.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2.41 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
